ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

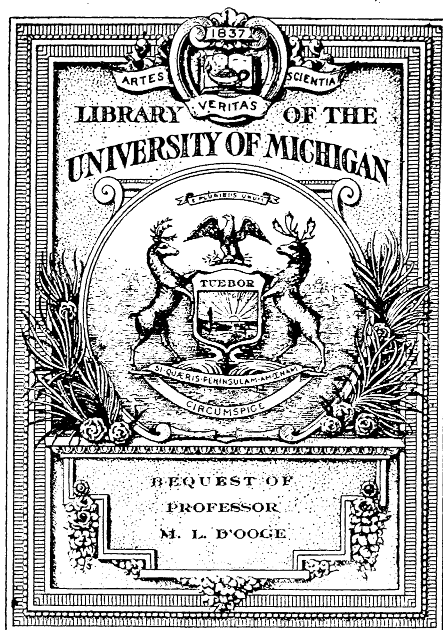
Η ΕΥΡΩΠΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ου ΑΙΩΝΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ 10

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1900

ΣΓΛ ... Ν

Α
Τ
Ν
Γ

"Αρθρ ... ν».
Σκοπὸς ... ς δη-
μοσιεύσει ... ον τὸ
ὄνομα κο ...
"Αρθρ ... λεγό-
μενον κα ... τλειο-
νοψηφίας
"Αρθρ ... ελῶν,
ἐκλεγομέ ... ἢ καὶ
τῶν ἑταί ... ῶσσα
αὐτῶν εἶναι ὁμαλή, ὅσον ἔνεστιν ὁμοιόμορφος, ἀπέχουσα ἐπίσης καὶ τῆς ἀρχαϊζούσης καὶ τῆς λεγομένης δημώδους.

"Αρθρον 6ον. Τῆς ἐκδόσεως καὶ διαδόσεως τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου ἐπιμελεῖται τὸ Συμβούλιον, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου διανομῆς αὐτῶν

"Αρθρον 10ον. Οἱ Ἑταῖροι, προτεινόμενοι ὑπὸ ἑνὸς τῶν συμβούλων καὶ γινόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, συνεισφέρουσιν ἐτησίως ἀνὰ Δρ. 20, εἴτε ἐφάπαξ Δρ. 300. Λαμβάνουσι δὲ ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον παντὸς δημοσιεύματος τοῦ Συλλόγου.

"Αρθρον 11ον Ἀναγράφονται ὡς δωρηταὶ οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοὐλάχιστον ἑκατόν, εἴτε ὡς εἰσφορὰν εἰς τὸν Σύλλογον, εἴτε πρὸς ἀγορὰν ἀντιτύπων ἐκ τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ ἐπὶ σκοπῷ δωρεὰν διαδόσεως αὐτῶν, ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἀναγράφονται δὲ ὡς εὐεργέται οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοὐλάχιστον ἑξακοσίας. Οἱ εὐεργέται εἰσὶν αὐτοδικαίως ἑταῖροι.

"Αρθρον 12ον. Εὐεργέται δύνανται ν' ἀνακηρυχθῶσιν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου οἱ καὶ ἄλλως παρασχόντες μεγάλας ὑπηρεσίας τῷ Συλλόγῳ.

"Αρθρον 13ον. Συνέλευσις τῶν ἑταίρων καλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἅπαξ μὲν τοῦ ἔτους εἰς τακτικὴν συνεδρίαν κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, ἐκτάκτως δὲ ὁσάκις ἀποφασίσῃ τὸ Συμβούλιον.

"Αρθρον 16ον Ἡ σφραγὶς τοῦ Συλλόγου φέρει ἐν κύκλῳ τὸ ὄνομα τοῦ Συλλόγου, ἐν μέσῳ δὲ ἀνοικτὸν βιβλίον.

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Η ΕΥΡΩΠΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ον ΑΙΩΝΑ

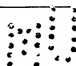
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1900

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘ. 10. — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1900

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΡΑΦΤΑΝΗ-ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ὁ Σύλλογος ἐκδίδει περιοδικῶς κατὰ μῆνα ἓν βιβλίον, ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 80—100.

Τὰ βιβλία τοῦ Συλλόγου εἶναι ὁμοιόμορφα καὶ φέρουσιν αὔξοντα ἀριθμὸν τῆς ἐκδόσεώς των.

Ἡ τιμὴ ἑκάστου βιβλίου κατὰ τὸ ἔτος 1900 εἶναι διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν λεπτὰ 30 καὶ διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν 30 ἑκατοστὰ τοῦ χρ. φράγκου. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰανουαρίου 1901 ἡ τιμὴ ὡρίσθη εἰς λεπτὰ 40 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ 40 ἑκατοστὰ τοῦ χρ. φράγκου διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου ἐπιβαρύνεται διὰ τῶν ταχυδρομικῶν ἐξόδων τῶν βιβλίων ὅσα ἀποστέλλει ἀπ' εὐθείας.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι τὴν ἐτησίαν σειρὰν τοῦ 1900, ἀποτελουμένην ἐκ 12 βιβλίων, δύνανται νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, προπληρώνοντες ὡς ἐτησίαν συνδρομὴν δραχμὰς 3 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 3 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν· ἀπὸ δὲ τῆς 1η Ἰανουαρίου 1901 δραχμὰς 4 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 4 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Αἱ ἐτήσιαι συνδρομαὶ ἀρχίζουσι πάντοτε ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, οἱ δὲ ἐγγραφόμενοι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους λαμβάνουσι καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους προεκδοθέντα βιβλία.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου εἰς Ἀθήνας, ἢ προπληρώνονται εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ὁριζομένους ἀντιπροσώπους.

Αἴτησις πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομῆς μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου ἀντιτίμου δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει.

Οἱ ἀλλάσσοντες διεύθυνσιν συνδρομηταὶ ὀφείλουσι νὰ καθιστῶσι τοῦτο ἐγκαίρως γνωστὸν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου (4 ὁδὸς Πινακωτῶν), συναποστέλλοντες λεπτὰ 20 διὰ γραμματοσήμου πρὸς ἐκτύπωσιν νέας ἐπιγραφῆς. Ὁ Σύλλογος οὐδεμίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνει διὰ τὴν ἀπώλειαν βιβλίων ἕνεκεν ἀλλαγῆς διευθύνσεως μὴ ἀνακοινωθείσης ἐγκαίρως.

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὰς συνδρομὰς αὐτῶν εἰς οὓς κατὰ τόπους ταμίας τοῦ Κράτους ἢ τὰ ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΕΙΣ

Εἰς τὸ τέλος ἑκάστου βιβλίου δημοσιεύονται καταχωρίσεις ἐπὶ πληρωμῇ. Ἡ τιμὴ αὐτῶν εἶναι:

Διὰ μίαν σελίδα	ἅπαξ δρ. 25	Δι' ἡμίσειαν σελίδα	ἅπαξ δρ. 15
	δωδεκάκις δρ. 250		δωδεκάκις δρ. 150

Πᾶσα αἴτησις πρὸς καταχώρισιν ἀπευθύνεται εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Εὐρώπη πρὸ τοῦ 19 μ. Χ. αἰῶνος

Ἡ Εὐρώπη, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου καὶ κατοικεῖται ὑπὸ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ μᾶλλον πολιτισμένων λαῶν, εἶχε τὸ πάλαι δύο μόνον σπουδαίους καὶ πολιτισμένους λαούς, τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ῥωμαίους. Ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς καὶ τῶν δύο τούτων λαῶν, μάλιστα ὁ τῶν Ἑλλήνων, εἶχε τὴν καταγωγήν του ἐν μέρει ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖ ἀνεπτύχθη ὁ ἀρχαιότατος ἱστορικὸς βίος, ἐκεῖ αἱ ἀρχαιόταται θρησκεῖαι καὶ πολιτεῖαι. Ἡ Κίνα, ἡ Ἰνδία, ἡ Βαβυλωνία, ἡ Ἀσσυρία, ἡ Μηδία, ἡ Περσία εἰς τὴν μεγάλην Ἀσιατικὴν ἤπειρον, καὶ ἡ Αἴγυπτος εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἦσαν αἱ χῶραι καὶ τὰ κράτη, ὅπου ἐγεννήθη κατὰ πρῶτον ὁ πολιτισμός. Ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς ἐκεῖνος ἐστερεῖτο τριῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τὸν ἀληθῆ πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς φιλοσοφίας εἰς τὰς γνώσεις, τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τῆς καλαισθησίας εἰς τὴν τέχνην. Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα ἐμορφώθη μόνον ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμός.

Οἱ Ἕλληνες κατοικοῦντες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰς ἰδίας περίπου χώρας, τὰς ὁποίας κατοικοῦν καὶ σήμερον, ὑπῆρξαν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ δημιουργοὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Οὗτοι ἀνέπτυξαν εἰς ἀνώτατον βαθμὸν τὰς τέχνας, τὴν ποίησιν, τὰς ἐπιστήμας, τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὅλον ἐν γένει τὸν πνευματικὸν βίον, μετὰ δὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ οὗτοι ἀνέπτυξαν καὶ ἐτελειοποίησαν τὴν διδασκαλίαν τῆς νέας πίστεως καὶ διέδωκαν αὐτὴν εἰς ὅλην τὴν ἄλλην Εὐρώπην.

Οἱ δὲ Ρωμαῖοι, κάτοικοι μιᾶς πόλεως τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρώμης, διὰ σώφρονος πολιτείας καὶ διὰ μεγάλων στρατιωτικῶν ἀρετῶν κατέκτησαν βαθμηδὸν ὅλην τὴν Ἰταλίαν· καὶ ἀφοῦ οὕτως ἐδημιούργησαν ἰσχυρὸν κράτος Ἰταλικόν, ὑπέταξαν εἰς αὐτὸ καὶ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Ἡ Ἑλλὰς ὑπετάχθη πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλὰ καὶ ἡ Ρώμη ὑπετάχθη ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς διεδόθησαν εἰς τοὺς Ρωμαίους, καὶ ἀπὸ τῶν Ρωμαίων εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ὑπέταξαν.

Τὰ ἔθνη ταῦτα ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Γάλλων, Ἱσπανῶν καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν λαῶν τῆς Γερμανίας, ἂν καὶ δὲν ὑπετάχθησαν στρατιωτικῶς καὶ πολιτικῶς εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἦλθαν ὅμως εἰς σχέσεις καὶ συνάφειαν πολλὴν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔλαβαν παρ' αὐτῶν τὸν Ἑλληνορρωμαϊκὸν πολιτισμόν.

Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης πρὸ τῆς ὑποταγῆς των εἰς τοὺς Ρωμαίους εὑρίσκοντο εἰς βαρβαρότητα. Παρὰ τῶν Ρωμαίων ἔλαβαν τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ αὐτὸν τὸν χριστιανισμόν, ἀφοῦ διεδόθη καὶ ἐστερεώθη εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος.

Τὸ παγκόσμιον τοῦτο Ρωμαϊκὸν κράτος ἔλαβε βαθμηδὸν τόσην ἔκτασιν, ὥστε πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεώς του ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον ν' ἀποκτήσῃ νέαν δευτέραν πρωτεύουσαν. Ἡ νέα αὕτη πρωτεύουσα ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κτισθεῖσα (τὸ 323 μ. Χ.) Κωνσταντινούπολις, ἡ ὁποία κειμένη ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου ἦτο ἐξ ἀρχῆς πόλις Ἑλληνική. Εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἔκειτο ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ πόλις Βυζάντιον. Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς νέας εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρωτευούσης, ἐπῆλθε βαθμηδὸν ἡ διαίρεσις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς δύο τμήματα, τὸ Δυτικὸν καὶ τὸ Ἀνατολικόν. Τὸ εἰς τὴν Ἀνατολὴν κράτος κατεστάθη πράγματι Ἑλληνικόν, μολονότι ἐξηκολούθησε μέχρι τέλους νὰ λέγεται Ρωμαϊκόν, ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες συνείθισαν νὰ λέγωνται Ρωμαῖοι. Ὀνομάζεται δὲ τὸ κράτος τοῦτο καὶ Βυζαντινὸν ἐκ τοῦ Βυζαντίου, τῆς παλαιᾶς ὀνομασίας τῆς πρωτευούσης. Τὸ Βυζαντινόν, ἤτοι τὸ Ἑλληνικὸν Ρωμαϊκὸν κράτος, διήρκεσε μέχρι τοῦ 1453 μ. Χ., ἐνῷ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους κατελύθη περὶ τὸ 500 μ. Χ. ὑπὸ τῶν βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι ἦλθαν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν καὶ βόρειον Εὐρώπην.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ διελύθη τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος τῆς

Δύσεως, δὲν ἔπαυσεν ἡ ὑπεροχὴ τῆς Ῥώμης. Ἀντὶ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀρχῆς, τὴν ὁποίαν ἔχασεν, ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ ὑποτάσσῃ θρησκευτικῶς τοὺς πρώην βαρβάρους ἐκείνους λαούς. Ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ 8ου μ. Χ. αἰῶνος ὅλοι βαθμηδὸν οἱ λαοὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης (ἐκτὸς τῶν Σλαυικῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν εἰς τὰ Ἀνατολικά της), ἔγειναν Χριστιανοὶ καὶ ὡς ἀνώτατον ἀρχηγὸν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνώριζαν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥώμης, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο καὶ λέγεται συνήθως *Πάπας*, ἤτοι πατήρ. Ἡ ἐξουσία αὕτη τοῦ Πάπα δὲν ἀνεγνωρίζετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Μὴ παραδεχόμενοι τὸν Πάπαν ὡς ὑπέρτατον ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἐπίτροπον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, οἱ Ἕλληνες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ Ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος, ἢ Ἀνατολική. Ἐξ αὐτῆς δὲ ἔλαβαν τὸν χριστιανισμὸν καὶ πολλοὶ Σλαυικοὶ λαοί, ἰδίως οἱ Ῥῶσοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην τὸ κράτος τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔμεινε μέχρι τέλους ἀκέραιον. Κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μ. Χ. ἐπῆλθε μέγα *σχίσμα*, ἤτοι διαίρεσις, εἰς τὴν παπικὴν ἢ δυτικὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Τολμηροί τινες θεολόγοι τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, περιφημότατος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Λούθηρος, κατεπολέμησαν τὰς ἕως τότε ἐπικρατούσας γνώμας περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Πάπα, καὶ χωρισθέντες

ἀπὸ τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἵδρυσαν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Προτεσταντῶν, ἤτοι τῶν Διαμαρτυρομένων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σχίσματος τούτου τῶν Προτεσταντῶν, ἤτοι κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα μ. Χ. καὶ ὀλίγον πρότερον, συνέβησαν πολλὰ ἄλλα σπουδαῖα γεγονότα, τὰ ὁποῖα μετέβαλαν τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου.

Τὸ 1492 μ. Χ. ἀνεκαλύφθη ἡ Ἀμερική, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκτοτε πολλοὶ Εὐρωπαϊκοὶ λαοί, ἰδίως Ἱσπανοί, Πορτογάλλοι, Ἄγγλοι, Γάλλοι ἔκαμαν μεγάλας ἀποικίας. Διὰ τούτων δὲ ἡ νέα ἤπειρος ἔγεινε χώρα Εὐρωπαϊκὴ ὑπὸ ἔποψιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς καταγωγῆς τῶν κατοίκων. Διότι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι, οἱ ἰθαγενεῖς Ἀμερικανικοὶ λαοί, τινὲς τῶν ὁποίων εἶχαν προοδεύσει καὶ εἰς βαθμόν τινα πολιτισμοῦ, καταπιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἀποίκων, κατέφευγαν εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη καὶ ἤρχισαν νὰ ἐξαφανίζωνται κατὰ μικρόν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ἐτελειοποιήθη ἡ ναυτικὴ τέχνη. Πρὸ δύο ἤδη αἰώνων εἶχεν ἐφευρεθῆ ἡ ναυτικὴ πυξίς, καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν ἔκτοτε νὰ διατρέχουν πάσας τὰς θαλάσσας ἀνακαλύπτοντες νέας χώρας καὶ πολλαπλασιάζοντες τὰς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν τοῦ κόσμου.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων τούτων ἀνακαλύψεων προώδευσαν εἰς Εὐρώπην καὶ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ γράμματα ἐν γένει, ἱδρύθησαν δὲ εἰς πολλὰς πόλεις πανεπιστήμια, ὅπου εἰσήχθη καὶ ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Ἡ

σπουδὴ αὕτη, ἡ ὁποία τόσον συνετέλεσε καὶ συντελεῖ μέχρι σήμερον εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἐξημέρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, διεδόθη ἰδίως ἀπὸ τοῦ 15ου καὶ τοῦ 16ου αἰῶνος μ. Χ. ἐκ τοῦ ἑξῆς γεγονότος.

Ἐνῷ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ἀκόμη εἰς μεγάλην ἀκμήν, κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα μ. Χ. νέα ἐφάνη θρησκεία εἰς τὴν Ἀραβίαν τῆς Ἀσίας. Ἡ νέα θρησκεία ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτῆς Μωάμεθ *Ἰσλὰμ*=« Ἀφοσίωσις εἰς τὸν Θεόν», ἀπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Μωάμεθ ὠνομάσθη καὶ *Μωαμεθανική*. Ὁ Μωαμεθανισμὸς διεδόθη κατ᾽ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν Ἀραβίαν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. Οὕτως ἐδημιουργήθη μέγα κράτος Ἀραβικόν, τὸ ὁποῖον κατέστη ἐπικινδυνότατον διὰ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος. Πολλαὶ ἐπαρχίαι εἰς Ἀσίαν καὶ Ἀφρικήν, ἡ Παλαιστίνη, ἡ Συρία, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Αἴγυπτος καὶ ὅλη ἡ βόρειος Ἀφρικὴ ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Αὐτὴ ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπολιορκήθη δὶς ὑπ᾽ αὐτῶν, τὸ πρῶτον ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη (669—676 μ.Χ.) καὶ κατόπιν ἐπὶ ἓν ἔτος (717—718 μ.Χ.) Οἱ Ἄραβες κατὰ μικρὸν παρήκμασαν. Ἀλλ᾽ ἐφάνη τότε νέον ἔθνος Μωαμεθανικόν, τὸ Τουρκικόν. Τοῦτο εἶχε δεχθῆ τὸ Ἰσλὰμ ἀπὸ τοὺς Ἄραβας, παρήχθησαν δὲ ἐξ αὐτοῦ διαδοχικῶς διάφορα Τουρκικὰ κράτη, μέχρις οὗ ἱδρύθη τὸ κράτος τῶν Ὀσμάνων, τὸ ἐπικινδυνότατον ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ διὰ τοὺς Ἕλληνας.

Τὸ 1453 μ. Χ. οἱ Ὀσμάνοι Τοῦρκοι (Ὀθωμανοὶ) ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ κατέλυσαν τὸ

μέγα Ἑλληνορρωμαϊκὸν κράτος τῆς Ἀνατολῆς, τὸ ὁποῖον, ὡς εἴδομεν, εἶχεν ἱδρύσει ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος (εἰς τὰ 323 π. Χ.) Ἐννοεῖται ὅτι οἱ Τοῦρκοι πρὶν νὰ κυριεύσουν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους, τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶχαν ἀρχίσει πολὺ πρότερον νὰ κυριεύουν τὰς διαφόρους ἐπαρχίας του, πανταχοῦ φέροντες καταστροφὴν καὶ ἐμπνέοντες τὸν τρόμον.

Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολλοὶ εὐγενεῖς Ἕλληνες λόγιοι ἐκ διαφόρων χωρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, καὶ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν αὐτήν, κατέφυγαν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἰταλίαν. Οἱ λόγιοι οὗτοι εὕρισκαν πανταχοῦ θερμὴν καὶ ἔντιμον ὑποδοχὴν καὶ ἐκ μέρους τῶν λαῶν καὶ ἐκ μέρους τῶν ἡγεμόνων, διδάσκοντες δὲ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν προσείλκυαν μέγα πλῆθος ἀκροατῶν, ἰδίως ἐκ τῶν ἀριστοκρατικῶν τάξεων. Οὕτως εἰς Ἰταλίαν καὶ εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς χώρας πολλοὶ σπουδαῖοι ἄνδρες διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῶν λαῶν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς Εὐρώπης ὑπῆρξε τόσον μεγάλη, ὥστε οἱ χρόνοι οὗτοι ὠνομάσθησαν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως, τῆς πνευματικῆς δηλαδὴ ἀναγεννήσεως. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων, ἀπὸ τοῦ 15ου δηλονότι καὶ τοῦ 16ου αἰῶνος, ὀνομάζεται *ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων*, ἐνῷ ἡ πρὸ αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ 5ου μ. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ 15ου, ὀνομάζεται

μεσαιωνική, ἢ ἱστορία τῶν *μέσων* αἰώνων, διότι κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, ἤτοι τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ καὶ Ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Εὐρώπης.

Καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἀπὸ τοῦ τοῦ 15ου μ. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐξηκολούθησαν νὰ κάμνουν μεγάλας προόδους εἰς τὸν πολιτισμόν, εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς διαφόρους ἐφευρέσεις· ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἀνεπτύχθησαν, συγχρόνως δὲ καὶ καὶ ἡ ὑλικὴ εὐημερία τῶν λαῶν. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἔλειπεν ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τοῦτον ἦτο ἡ ἐλευθερία τῶν λαῶν, δηλαδὴ ἐλεύθεροι πολιτικοὶ θεσμοί, διὰ τῶν ὁποίων νὰ δύναται ὁ λαὸς νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς πατρίδος, ἀσκῶν δικαιώματα πολιτικά. Ὅλη ἡ πολιτικὴ ἐξουσία εὑρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας μοναρχίας ἀπολύτου, καὶ ἀριστοκρατίας ἡ ὁποία περιεκύκλωνε τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν καὶ ἐχρησίμευεν ὡς στήριγμα αὐτοῦ. Ὅλα σχεδὸν τὰ μεγάλα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ καὶ δικαστικὰ ἀξιώματα κατείχοντο ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, εἰς αὐτοὺς δὲ ἀνῆκε καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία. Οἱ χωρικοὶ οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὰ κτήματα τῶν εὐγενῶν ἦσαν ἁπλῶς καλλιεργηταί, πληρώνοντες φόρους εἰς τοὺς κυρίους τῶν κτημάτων.

Οὔτε δὲ οἱ χωρικοὶ οὗτοι, οὔτε οἱ εἰς τὰς πόλεις κατοικοῦντες, ἔμποροι ἢ βιομήχανοι ἢ ἄνδρες ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων, — ἰατροί, δικηγόροι, διδάσκαλοι, οἱ

ἐν γένει λεγόμενοι *ἀστοί*, —εἶχαν πολιτικὰ δικαιώματα ὅμοια πρὸς τὰ σημερινά. Ἀντιπροσωπεῖαι λαοῦ, βουλαὶ ἐκλεγόμεναι διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ, δὲν ὑπῆρχαν. Αἱ μόναι ἀντιπροσωπεῖαι ἦσαν τότε συνελεύσεις τῶν εὐγενῶν, συνερχόμεναι ὁσάκις ἤθελεν ὁ μονάρχης διὰ νὰ συσκεφθοῦν μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς χώρας, χωρὶς αἱ ἀποφάσεις τῶν συνελεύσεων τούτων νὰ ἔχουν ὑποχρεωτικὸν κῦρος διὰ τὸν μονάρχην. Μόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἕνεκα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἐξαιρετικῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐμορφώθη, εἶχαν ἀναπτυχθῇ θεσμοὶ φιλελεύθεροι πολιτικοί, ἐπιτρέποντες ἐν μέρει καὶ εἰς τὸν λαὸν ν' ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὰ μεγάλα συμβούλια τῆς χώρας (τὸ Κοινοβούλιον ἢ Παρλαμέντον), καὶ δι' αὐτῶν νὰ ἐπιδρᾷ εἰς τὴν κυβέρνησίν της.

Ὁ τύπος, ἤτοι ἡ δημοσιογραφία, ἡ ὁποία σήμερον ἔγεινε μεγάλη δύναμις εἰς τὸν δημόσιον βίον τῶν λαῶν, καθὸ ἐκπροσωποῦσα τὴν δημοσίαν γνώμην, ὑπῆρχε καὶ ἀπὸ τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνος, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν σπουδαιότητα καὶ περιωρίζετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀναγραφὴν εἰδήσεων. Καὶ ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης εἰς τὸν λαὸν ἦτο πολὺ ἐλαττωματική. Δὲν ὑπῆρχαν ὅπως σήμερον δικαστήρια τακτικὰ τοῦ κράτους, οὔτε δικαστήρια λαϊκὰ τῶν ἐνόρκων. Ὁ λαὸς ἐδικάζετο ὑπὸ δικαστηρίων τῶν εὐγενῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καὶ κύριοι αὐτοῦ. Καὶ ἡ θρησκευτικὴ δὲ ἐλευθερία ἦτο πολὺ περιωρισμένη καὶ εἰς τὰς Καθολικὰς καὶ εἰς τὰς Προτεσταν-

τικὰς χώρας. Ἀλλ' ἡ ἀκατάπαυστος πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐβελτίωνε βαθμηδὸν τὰ πάντα.

Αἱ παραμοναὶ τοῦ 19 αἰῶνος

Ἡ πρόοδος αὕτη, ὅσον ἦτο ταχεῖα εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, τόσον βραδεῖα ἦτο εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἰδίως εἰς τὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν.

Μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ κράτη ἦσαν τότε εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ρωσία (ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ πολιτισμὸν καὶ δύναμιν μεγάλην ἀπὸ τοῦ μεγάλου Πέτρου, πρὸς τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος.)

Ἡ νῦν Γερμανία ἦτο τότε διῃρημένη ἀπὸ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων εἰς πολυάριθμα κράτη, τὰ περισσότερα πολὺ μικρὰ καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ κατὰ τὸν πληθυσμόν. Τὸ μεγαλείτερον καὶ ἰσχυρότερον ἐκ τῶν κυρίως Γερμανικῶν κρατῶν ἐκείνων κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ἦτο ἡ Πρωσσία, ἡ ὁποία ὅμως πολὺ ἀκόμη ἀπεῖχεν ἀπὸ τὴν ἀκμὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασε βραδύτερον, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ὥστε δὲν ὑπῆρχε κράτος Γερμανικὸν συμπαγὲς καὶ ἰσχυρόν. Ἀλλὰ τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη, μικρὰ καὶ μεγάλα, συναπετέλουν τὴν λεγομένην ἱερὰν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν. Αὕτη εἶχεν ἱδρυθῇ πρὸ αἰώνων ὡς διάδοχος δῆθεν τῆς Ρώμης καὶ ὡς ἀντίζηλος ἢ ἀντίπαλος τῆς ἐξελληνισθείσης Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ἀνατολῆς. Ὥστε ἡ Γερμανία ἀπετέλει εἶδος ὁμοσπονδίας, τῆς ὁποίας τὴν προεδρίαν εἶχεν αὐτοκράτωρ ἐκλεγό-

μενος ἀπό τινας τῶν ἡγεμόνων τῶν Γερμανικῶν κρατῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦτο ἀξίωμα εἶχε δεθῆ ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἡγεμόνας τοῦ Αὐστριακοῦ οἴκου τῶν Χαβσβούργων, οἱ δὲ ἡγεμόνες οὗτοι ἐν τῷ μεταξὺ ηὔξησαν μεγάλως τὰς ἰδιαιτέρας κτήσεις των, γενόμενοι συγχρόνως καὶ τῆς Οὐγγαρίας βασιλεῖς, οἱ κατ' ἐκλογὴν αὐτοκράτορες ἐκεῖνοι τῆς ἱερᾶς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἀπέκτησαν δύναμιν μεγάλην ὡς ἡγεμόνες τῆς Αὐστρίας καὶ κατεῖχαν θέσιν ὑψηλὴν εἰς τὴν ὁλομέλειαν τῆς Εὐρώπης. Καὶ ἡ Αὐστρία δὲ ἐθεωρεῖτο ὡς Γερμανικὸν κράτος, καὶ μάλιστα ὡς ἔχον τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Γερμανίαν.

Ἄλλα κράτη Εὐρωπαϊκὰ ἔχοντα σημασίαν ἦσαν ἡ Ἰσπανία, ἡ Ὁλλανδία, ἡ Σουηδία, καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας, ἡ ὁποία ἔπνεε τότε τὰ λοίσθια, ἀφοῦ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἤκμασε καὶ ὑπέταξε μάλιστα εἰς τὴν κυριαρχίαν της διαφόρους κατὰ καιρὸν Ἑλληνικὰς χώρας. Ἡ Τουρκία ἦτο ἀκόμη ἱκανῶς ἰσχυρά, ἂν καὶ ἡ ἐσωτερικὴ παρακμὴ καὶ οἱ μεγάλοι πόλεμοι πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν τὴν εἶχαν ἐξασθενίσει ἀρκούντως καὶ δὲν ἦτο πλέον ἡ Τουρκία τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνος, ὅτε τὴν ἐφοβεῖτο ἡ Εὐρώπη.

Ἡ συνθήκη τοῦ Κάρλοβιτζ, ἡ γενομένη τὸ 1699 μ. Χ. (μετὰ πόλεμον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Τουρκία ἀντέστη ἐπὶ 16 ἔτη κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἄλλων Γερμανικῶν κρατῶν, τῆς Πολωνίας, τῆς Ρωσίας, ἐν μέρει καὶ τῆς Βενετίας), ἔπειτα ἡ συνθήκη τοῦ Κου-

τζοὺκ-Καϊναρδζῆ εἰς τὸ 1774 μ. Χ., τὴν ὁποίαν ἐπέβαλεν ἡ Αἰκατερίνη Β' τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀφήρεσαν πολλὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος (τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Κροατίαν, τὴν Τρανσυλβανίαν, τὴν Κριμαίαν, καὶ τὴν Γεωργίαν εἰς Ἀσίαν).

Χώρα Εὐρωπαϊκὴ ἔχουσα ἀληθῶς ἐλευθέρους θεσμοὺς ἦτο τότε μόνον ἡ Ἀγγλία· εἰς ὅλα δὲ τὰ ἄλλα κράτη (ἐξαιρουμένης τῆς Βενετίας, Ὁλλανδίας καὶ Ἑλβετίας) ὑπῆρχε τὸ λεγόμενον ἀπολυταρχικὸν σύστημα, ἤτοι ἐν γένει ἀπόλυτος μοναρχία.

Τοιαύτη ἦτο ἐν συνόψει ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅτε δύο μεγάλα γεγονότα συνετέλεσαν ὥστε ὁ 19ος αἰὼν νὰ ἐγκαινισθῇ ὑπὸ οἰωνοὺς ὑποσχομένους μεγάλας καὶ σπουδαίας μεταβολὰς πρὸς αὔξησιν τῆς εὐημερίας τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν.

Τὸ πρῶτον τῶν γεγονότων τούτων ἦτο ὁ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγὼν τῶν βορείων Ἀμερικανῶν.

Εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν οἱ Ἄγγλοι εἶχαν ἱδρύσει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος πολλὰς ἀποικίας, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευαν ὡς ἄσυλον εἰς τοὺς ἐξ Εὐρώπης καταδιωκομένους διὰ λόγους καὶ ἰδέας θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας, καὶ ζητοῦντας χώραν, ὅπου νὰ δύνανται νὰ ζήσουν ἐλευθέρως σύμφωνα πρὸς τὰς ἰδέας των. Αἱ ἀποικίαι αὗται εἶχαν μὲν αὐτονόμους τινὰς θεσμούς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐξηρτῶντο ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, ἤτοι ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία καὶ ἐπέβαλλε βαρεῖς φόρους, ἐνῷ δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα

οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως τοῦ Κράτους, ἐκήρυξεν ἑαυτήν, ἐπαναστατικῷ τῷ τρόπῳ καὶ δικαιώματι, *Συνέλευσιν Συντακτικήν,* δηλαδὴ συνέλευσιν ἔχουσαν δικαίωμα νὰ συντάξῃ καὶ νὰ διοργανώσῃ τὸ πολίτευμα τοῦ Γαλλικοῦ κράτους. Οὕτως ἡ Συνέλευσις καθίστατο ἀνωτέρα τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ἀπόλυτος δεσπότης καὶ κύριος πάντων τῶν Γάλλων. Ἀλλ' ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἦτο ὑπὲρ τῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ δημοσία γνώμη τὴν ὑπεστήριζεν ἰσχυρῶς. Διὰ τοῦτο ἡ βασιλεία μετὰ ἀσθενῆ ἀντίστασιν ὑπετάχθη εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἡ ὁποία ἤρχισε τὸ μεταρρυθμιστικόν της ἔργον. Δύο μεγάλας *ἀρχὰς* ἐκήρυξεν ἡ Συνέλευσις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων συνέταξε τὸ νέον πολίτευμα τῆς Γαλλίας. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀποτελοῦν σήμερον τὴν βάσιν τῶν φιλελευθέρων συνταγματικῶν πολιτειῶν, εἶναι δὲ

1ον) Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἡ απονομὴ ἴσων δικαιωμάτων εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους μιᾶς πολιτείας, ἀνεξαρτήτως τοῦ θρησκεύματος τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς φυλῆς. Εἴπομεν δὲ ὅτι τὴν ἀρχὴν ταύτην εἶχε κηρύξει ὡς βάσιν τῆς πολιτείας καὶ ἡ Συνέλευσις ἡ συντάξασα τὸ πολίτευμα τῆς βορείου Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας.

2ον) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του εἰς Συντακτικὴν Συνέλευσιν συντάσσει τὸ πολίτευμα, ὅλοι δὲ οἱ τοῦ κράτους ἄρχοντες, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεύς, εἶναι

κατ' οὐσίαν ἐντολοδόχοι τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὐτή, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερον τὴν βάσιν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος, ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως ἕως τότε ἐθεωρεῖτο (ὡς καὶ τώρα ἀκόμη θεωρεῖται εἴς τινα μοναρχικὰ κράτη) ὡς θεία, ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προερχομένη, καὶ εἰς οὐδένα ὑποκειμένη περιορισμὸν ἢ ἔλεγχον ἐκ μέρους ἄλλης δυνάμεως καὶ ἐξουσίας λαϊκῆς· καὶ διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς ἐκαλοῦντο, καὶ καλοῦνται ἀκόμη εἴς τινα κράτη, «ἐλέῳ Θεοῦ βασιλεῖς.»

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀρχῶν ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις διωργάνωσε τὸ πολίτευμα τῆς Γαλλίας καὶ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως, πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Τὸ οὕτω συνταχθὲν πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα ἐχρησίμευσεν ὕστερον ὡς τύπος εἰς τὰ φιλελεύθερα κράτη· καὶ τὸ ἰδικόν μας πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1864, εἶναι σχεδὸν αὐτὸ τὸ σύνταγμα τῆς Γαλλίας, τὸ ψηφισθὲν τὸ 1791 μ. Χ.

Ἀλλ' εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἔργον τῆς μεγάλης πολιτικῆς ἀναμορφώσεως προεκάλεσε καὶ μεγάλην ἀντίδρασιν, ἰδίως ἐκ μέρους τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεύς, καίτοι ἀνεγνώρισεν ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως γενόμενα, οὐχ ἧττον ἀντενήργει κατὰ βάθος κατ' αὐτῶν. Καὶ ἐνόσῳ μὲν εἰργάζετο ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις (1789—

οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως τοῦ Κράτους, ἐκήρυξεν ἑαυτήν, ἐπαναστατικῷ τῷ τρόπῳ καὶ δικαιώματι, *Συνέλευσιν Συντακτικήν,* δηλαδὴ συνέλευσιν ἔχουσαν δικαίωμα νὰ συντάξῃ καὶ νὰ διοργανώσῃ τὸ πολίτευμα τοῦ Γαλλικοῦ κράτους. Οὕτως ἡ Συνέλευσις καθίστατο ἀνωτέρα τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ἀπόλυτος δεσπότης καὶ κύριος πάντων τῶν Γάλλων. Ἀλλ' ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἦτο ὑπὲρ τῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ δημοσία γνώμη τὴν ὑπεστήριζεν ἰσχυρῶς. Διὰ τοῦτο ἡ βασιλεία μετὰ ἀσθενῆ ἀντίστασιν ὑπετάχθη εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἡ ὁποία ἤρχισε τὸ μεταρρυθμιστικόν της ἔργον. Δύο μεγάλας *ἀρχὰς* ἐκήρυξεν ἡ Συνέλευσις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων συνέταξε τὸ νέον πολίτευμα τῆς Γαλλίας. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἀποτελοῦν σήμερον τὴν βάσιν τῶν φιλελευθέρων συνταγματικῶν πολιτειῶν, εἶναι δὲ

1ον) Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἡ ἀπονομὴ ἴσων δικαιωμάτων εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους μιᾶς πολιτείας, ἀνεξαρτήτως τοῦ θρησκεύματος τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς φυλῆς. Εἴπομεν δὲ ὅτι τὴν ἀρχὴν ταύτην εἶχε κηρύξει ὡς βάσιν τῆς πολιτείας καὶ ἡ Συνέλευσις ἡ συντάξασα τὸ πολίτευμα τῆς βορείου Ἀμερικανικῆς δημοκρατίας.

2ον) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς κυριαρχίας τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του εἰς Συντακτικὴν Συνέλευσιν συντάσσει τὸ πολίτευμα, ὅλοι δὲ οἱ τοῦ κράτους ἄρχοντες, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεύς, εἶναι

κατ' οὐσίαν ἐντολοδόχοι τοῦ λαοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὐτή, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σήμερον τὴν βάσιν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ συντάγματος, ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως ἕως τότε ἐθεωρεῖτο (ὡς καὶ τώρα ἀκόμη θεωρεῖται εἴς τινα μοναρχικὰ κράτη) ὡς θεία, ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προερχομένη, καὶ εἰς οὐδένα ὑποκειμένη περιορισμὸν ἢ ἔλεγχον ἐκ μέρους ἄλλης δυνάμεως καὶ ἐξουσίας λαϊκῆς· καὶ διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς ἐκαλοῦντο, καὶ καλοῦνται ἀκόμη εἴς τινα κράτη, «ἐλέῳ Θεοῦ βασιλεῖς.»

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀρχῶν ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις διωργάνωσε τὸ πολίτευμα τῆς Γαλλίας καὶ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως, πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Τὸ οὕτω συνταχθὲν πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα ἐχρησίμευσεν ὕστερον ὡς τύπος εἰς τὰ φιλελεύθερα κράτη· καὶ τὸ ἰδικόν μας πολιτικὸν καὶ διοικητικὸν σύστημα, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1864, εἶναι σχεδὸν αὐτὸ τὸ σύνταγμα τῆς Γαλλίας, τὸ ψηφισθὲν τὸ 1791 μ. Χ.

Ἀλλ' εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἔργον τῆς μεγάλης πολιτικῆς ἀναμορφώσεως προεκάλεσε καὶ μεγάλην ἀντίδρασιν, ἰδίως ἐκ μέρους τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεύς, καίτοι ἀνεγνώρισεν ὅλα τὰ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως γενόμενα, οὐχ ἧττον ἀντενήργει κατὰ βάθος κατ' αὐτῶν. Καὶ ἐνόσῳ μὲν εἰργάζετο ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις (1789—

1791), δὲν ἐπῆλθε πολὺ σοβαρὰ σύγκρουσις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς βασιλείας. Ἀλλὰ κατόπιν ἄλλαι Συνελεύσεις, ἡ λεγομένη *Νομοθετικὴ* (1791—1792) καὶ ἡ Συμβατικὴ (1792—1795), ἦλθαν εἰς μεγάλας συγκρούσεις πρὸς τὴν βασιλείαν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν Συνελεύσεων τούτων καθήρεσε τὸν βασιλέα, ἡ δὲ δευτέρα ἐκήρυξε τὴν δημοκρατίαν καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν βασιλέα.

Τὴν καρατόμησιν τοῦ βασιλέως συνώδευσαν πολλαὶ ἄλλαι θανατικαὶ ἐκτελέσεις καὶ ἄγριαι σφαγαὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ παλαιοῦ συστήματος. Ταῦτα προεκάλεσαν ἀντίδρασιν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξήγειραν δὲ καὶ τὴν ἄλλην Εὐρώπην ἐναντίον τῆς Γαλλίας. Διότι οἱ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης δὲν ἠδύναντο νὰ βλέπουν μετ' ἀδιαφορίας τὸν λαὸν μιᾶς οἱασδήποτε Εὐρωπαϊκῆς χώρας νὰ κηρύττῃ νέας ἀρχὰς πολιτικάς, νὰ ἐκθρονίζῃ, καταδικάζῃ καὶ θανατώνῃ βασιλεῖς. Αἱ δυνάμεις ἐφοβοῦντο εὐλόγως ὅτι αἱ νέαι ἐπαναστατικαὶ πολιτικαὶ ἀρχαί, αἱ κηρυχθεῖσαι ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἠδύναντο νὰ μεταδοθοῦν καὶ εἰς ἄλλους λαούς. Διὰ τοῦτο αἱ Κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης, πρὸ πάντων αἱ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας, ἐκίνησαν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας, ἐπανειλημμένως δὲ ἐσχηματίσθησαν μεγάλαι *συμμαχίαι*, αἱ λεγόμεναι *συστάσεις* ἢ *συνασπισμοὶ* τῶν δυνάμεων, κατὰ τῆς Γαλλίας. Συγχρόνως πολλαχοῦ τῆς Γαλλίας ἔγειναν ἐπαναστάσεις κατὰ τῆς ἐν Παρισίοις αἱματηρᾶς κυβερνήσεως τῆς δημοκρατίας. Ἀλλ' αὕτη ἐνίκησε καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς

ἐχθρούς. Αἱ ἐσωτερικαὶ στάσεις κατεστάλησαν μὲ φοβερὰν αὐστηρότητα καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες Γάλλων ἐφονεύθησαν ὑπ' ἀλλήλων εἰς τοὺς ἐμφυλίους τούτους πολέμους. Οἱ δὲ ἐξωτερικοὶ ἐχθροί, ἀφοῦ εἰσέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐξεδιώχθησαν πέραν τῶν συνόρων αὐτῆς διὰ τῶν στρατευμάτων τῆς δημοκρατίας, τὰ ὁποῖα μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φανατισμοῦ ἐπολέμουν ἐναντίον τῶν εἰσβαλλόντων εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔδαφος στρατευμάτων τῶν ξένων ἡγεμόνων. Διότι τοὺς ξένους τούτους δὲν ἐθεώρουν ἁπλῶς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας καὶ ὅλων τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ὡς δόγματα πίστεως ἐκήρυξεν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Εἰς τοὺς χρόνους τούτους ἀνήκει τὸ περίφημον ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ κατὰ τῆς τυραννίας Γαλλικὸν ᾆσμα, τὸ λεγόμενον «Μασσαλιῶτις», τὸ ὁποῖον εἶναι σήμερον ὁ ἐθνικὸς ὕμνος τῶν Γάλλων.

Ἀλλὰ τὰ ἐνθουσιώδη καὶ φανατικὰ στρατεύματα τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας δὲν ἠρκέσθησαν ἁπλῶς νὰ ἐκδιώξουν τοὺς πολεμίους πέραν τῶν ὁρίων τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἔλαβαν καὶ ἐπιθετικὴν κατ' αὐτῶν θέσιν, διέβησαν τὰ σύνορα καὶ εἰσέβαλαν εἰς τὰς ἐχθρικὰς χώρας.

Τὸ 1795 ἔπαυσαν ὅλαι αἱ ἐσωτερικαὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ταραχαὶ καὶ ἱδρύθη τακτικὴ δημοκρατικὴ Κυβέρνησις, ἡ λεγομένη τὸ «Διευθυντήριον»· αὐτὴ διωργάνωσε μεγάλους στρατοὺς καὶ ἐπεχείρησε μεγάλας ἐκστρατείας εἰς τὰς χώρας τῆς Γερμανίας καὶ

τῆς Ἰταλίας. Αἱ ἐκστρατεῖαι ἐκεῖναι ἀπέβησαν νικηφόροι. Κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη οἱ Γάλλοι ἐκυρίευσαν μεγάλας χώρας εἰς Γερμανίαν, κατέλαβαν τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὁλλανδίαν καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν Ἰταλίαν. Εἰς τὰς ἐκστρατείας ταύτας ἀνεδείχθησαν πολλοὶ μεγάλοι στρατηγοί, μέγιστος καὶ ἐπιφανέστατος τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ἀπὸ τῆς νήσου Κορσικῆς καταγόμενος Ναπολέων Βοναπάρτης. Ὁ Ναπολέων τόσον διέπρεψε, καίτοι νεώτατος ἔτι, εἰς τοὺς πρώτους πολέμους τῆς δημοκρατίας, μετέπειτα δὲ καὶ εἰς τὴν καταστολὴν τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν, ὥστε τὸ 1795, ὅτε ἦτο μόλις 28 ἐτῶν, διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ στρατοῦ· ἐκεῖ ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν διαφόρων μικρῶν κρατῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο διῃρημένη τότε ἡ Ἰταλία, καὶ κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἡ ὁποία ἐξουσίαζε μέρος τῆς ἄνω Ἰταλίας καὶ ἐπροστάτευε τὰ λοιπὰ Ἰταλικὰ κράτη.

Ἀλλ' ὁ Ναπολέων ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐνίκησε καὶ τὰ Αὐστριακὰ καὶ τὰ Ἰταλικὰ στρατεύματα, κατέλυσε τὰ μοναρχικὰ Ἰταλικὰ κράτη καὶ ἵδρυσεν ἀντὶ αὐτῶν Ἰταλικὰς δημοκρατίας. Ἔπειτα δὲ εἰσβαλὼν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν εἰς τὰς κυρίως Αὐστριακὰς χώρας καὶ προχωρήσας ἀπὸ νότου πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς πρωτευούσης τῆς Αὐστρίας, ἠνάγκασε τὴν Αὐστρίαν, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ 1792 εὑρίσκετο εἰς πόλεμον πρὸς τὴν ἐπαναστατικὴν Γαλλίαν, νὰ συνομολογήσῃ τὸ 1797 εἰρήνην καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν Γαλλικὴν δημοκρατίαν, κατὰ τῆς ὁποίας τοσαῦτα ἔτη ἐπολέμει.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Ναπολέων κατέλυσε καὶ τὴν περίφημον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἑλλάδος Βενετικὴν δημοκρατίαν καὶ παρέδωκε τὴν Βενετίαν εἰς τὴν Αὐστρίαν, ἀντὶ τῶν ἄλλων Ἰταλικῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας ἀφήρεσε παρ' αὐτῆς.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Βενετία κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της πολλὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ἰδίως νήσους, τὰς ὁποίας μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκυρίευσαν οἱ Τοῦρκοι. Ἀλλ' ἡ Ἑπτάνησος κατείχετο ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὑπὸ τῆς Βενετίας. Ὁ Ναπολέων λοιπὸν καταλύσας τὸ κράτος τῆς Βενετίας ἐθεώρει ὅτι καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι, αἱ ὑπαγόμεναι ἕως τότε εἰς τὸ κράτος τοῦτο, ἔπρεπε νὰ καταληφθοῦν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Πρὸς τοῦτο ἔστειλε μικρὸν στρατὸν εἰς τὴν Κέρκυραν. Οἱ Γάλλοι οὗτοι δὲν ἦλθαν εἰς τὴν Κέρκυραν ὡς νέοι κατακτηταί, ἀλλ' ὡς ἐλευθερωταί, καὶ ἐξέδωκαν προκηρύξεις ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν. Ἡ ἐμφάνισις αὕτη τῶν Γάλλων εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας ἐνεψύχωσε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐξήγειρεν ἐνθουσιασμὸν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, διότι παντοῦ ἐφρόνουν ὅτι οἱ Γάλλοι, οἱ ἀγωνιζόμενοι εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, ἔμελλαν νὰ πράξουν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Ἀνατολήν.

Δύο ἔνδοξοι Ἕλληνες ἔζων τότε : ὁ μέγας ἐθνικὸς ποιητὴς Ρήγας ὁ Φεραῖος καὶ ὁ σοφὸς εἰς Παρισίους ἐργαζόμενος Κοραῆς. Ὁ Ρήγας ὁ Φεραῖος, ὁ ἐνθουσιώδης ὑμνητὴς τῆς ἐλευθερίας καὶ θερμότατος πα-

τριώτης, ἐπεχείρησε νὰ μεταβῇ τότε εἰς Βενετίαν, διὰ νὰ συνεννοηθῇ προφορικῶς μετὰ τοῦ Ναπολέοντος περὶ ἐξεγέρσεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ συλληφθεὶς εἰς Τεργέστην ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας, παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους καὶ ἐφονεύθη. Ὁ δὲ Κοραῆς ἀπὸ τῶν Παρισίων προέτρεπε τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ νὰ ἐξεγερθοῦν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Αἱ ἐλπίδες τοῦ Κοραῆ καὶ ὁ πολεμικὸς αὐτοῦ ἐνθουσιασμὸς ἔτι μᾶλλον ἐδυναμώθησαν, ὅτε ὁ Ναπολέων μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ τοῦ Αὐστριακοῦ πολέμου ἐπεχείρησε κατὰ τὰ ἔτη 1798—1799 τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν.

Ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατεία ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος πρὸ πάντων, διὰ νὰ ἐκφοβηθῇ ἡ Ἀγγλία, ὅτι ἀπὸ τῆς χώρας ταύτης ἠδύναντο οἱ Γάλλοι νὰ προσβάλουν τὰς εἰς τὰς Ἰνδίας Ἀγγλικὰς κτήσεις. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ κατὰ τῆς Αὐστρίας πολέμου ὅλη σχεδὸν ἡ Εὐρώπη εὑρίσκετο εἰς εἰρήνην πρὸς τὴν Γαλλίαν, μόνη δὲ ἡ Ἀγγλία ἐξηκολούθει ἀκόμη τὸν πόλεμον· διότι οὖσα ἰσχυροτέρα κατὰ θάλασσαν τῆς Γαλλίας, καὶ κατὰ θάλασσαν πολεμοῦσα, δὲν ἠδύνατο ἐντελῶς νὰ νικηθῇ ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὡς τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη. Μετὰ μεγάλης τόλμης καὶ ἀποφασιστικότητος ὁ Ναπολέων ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης καὶ νικήσας τοὺς Μαμελούκους, τοὺς πραγματικοὺς κυρίους τῆς Αἰγύπτου, καὶ τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ὡς ἐπικυρίαρχοι ἔπεμψαν στρατεύματα, ἔγεινε κύριος

ὅλης τῆς Αἰγύπτου, κατέλαβε δὲ καὶ μέρος τῆς Συρίας. Ἀλλ' ὁ Γαλλικὸς στόλος ὑπέστη μεγάλας καταστροφὰς ἐκ μέρους τοῦ Ἀγγλικοῦ.

Ἡ Αἰγυπτιακὴ αὕτη ἐκστρατεία, ἡ ὁποία καὶ ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν ὑπῆρξε σπουδαία, ηὔξησε πολὺ τὴν δόξαν τοῦ Ναπολέοντος. Διὰ τοῦτο οὗτος, μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, ἐνθουσιωδῶς γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἐσκέφθη νὰ γείνῃ ὄχι πλέον ἁπλοῦς ἀρχιστράτηγος, ἀλλὰ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πολιτείας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ τότε πολίτευμα τῆς Γαλλίας δὲν ὑπῆρχεν ὑπέρτατον ἀξίωμα πολιτείας δι' ἕνα καὶ μόνον ἄνδρα, ὅπως ὑπάρχει τοῦτο εἰς τὴν σημερινὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἁπλῆ Κυβέρνησις δημοκρατικὴ (τὸ *Διευθυντήριον*), συγκειμένη ἐκ πολλῶν μελῶν, ὁ Ναπολέων ὑποστηριζόμενος ἀπὸ τὸν στρατὸν μετερρύθμισε βιαίως τὴν πολιτείαν ἐπὶ τὸ μοναρχικώτερον καὶ ἐδημιούργησεν ἀνώτατον ἀξίωμα Ἀρχηγοῦ τῆς Δημοκρατίας, τὸ ἀξίωμα τοῦ *ὑπάτου*. Τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἐψηφίσθη διὰ δέκα ἔτη, μετ' ὀλίγον ἔγεινεν ἰσόβιον, ἔπειτα δὲ μετεβλήθη εἰς αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου ἱδρύθη εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ 1800, ἤτοι κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ 18ου αἰῶνος.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ον ΑΙΩΝΑ

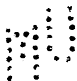
α') Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Εὐρώπη ἕως τοῦ 1815.

Αἱ μεταβολαὶ ὅσας ἐπέβαλεν ὁ Ναπολέων εἰς τὴν Γαλλίαν ἔγειναν δεκταὶ εὐκόλως. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσε τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐνῷ οἱ στρατοὶ τῆς Γαλλίας εἰς Εὐρώπην ἦσαν ὑπὸ ἄλλους ἀρχηγούς, ὅλοι οἱ καρποὶ τῶν λαμπρῶν νικῶν του εἰς Ἰταλίαν εἶχαν ἀπολεσθῆ. Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις, —Αὐστρία, Ρωσία, καὶ ἄλλαι μικρότεραι, — ἑνωθεῖσαι μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἤρχισαν ἐκ νέου τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Συμμαχικὰ στρατεύματα εἰσέβαλαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὰς παρὰ τὸν Ρῆνον χώρας.

Ὅλαι αἱ ἐλπίδες τῶν Γάλλων ἐστρέφοντο πρὸς τὸν Ναπολέοντα. Ἀληθῶς δὲ κατώρθωσεν οὗτος νὰ νικήσῃ πάλιν ὅλους τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γαλλίας καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἰταλίαν. Κατώρθωσε μάλιστα ὁ Ναπολέων νὰ συνεννοηθῇ δι' ὀλίγον καιρὸν μὲ τὴν Ρωσίαν, τῆς ὁποίας αὐτοκράτωρ ἦτο τότε ὁ υἱὸς τῆς Μεγάλης ἢ Β' Αἰκατερίνης Παῦλος Α'. Ἐπέβαλε δὲ πάλιν τὴν εἰρήνην

εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ προσέθεσεν εἰς τὸ κράτος τῆς Γαλλίας καὶ ἄλλας χώρας τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἐφάνη δέ, ἐπὶ μικρόν, καὶ ἡ Ἀγγλία πρόθυμος εἰς συνομολόγησιν εἰρήνης. Οὕτω περὶ τὸ 1802 ἐφαίνετο ὅτι γενικὴ εἰρήνη ἔμελλε νὰ ἐξασφαλισθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀλλ' αἱ περὶ τοιαύτης εἰρήνης ἐλπίδες ἐματαιώθησαν ταχέως. Ἡ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν εἰρήνη δὲν συνωμολογήθη ὁριστικῶς, εἰς δὲ τὴν Ρωσίαν ὁ γενόμενος φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Ναπολέοντος αὐτοκράτωρ Παῦλος Α' ἀπέθανε τὸ 1803 βίαιον θάνατον. Ὁ νεαρὸς υἱὸς καὶ διάδοχός του Ἀλέξανδρος Α' ἔδειξε μὲν κατ' ἀρχὰς διαθέσεις εἰρηνικάς, ἀλλὰ παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς περιεπλάκη μετ' ὀλίγον εἰς νέον κατὰ τῆς Γαλλίας πόλεμον.

Ὁ πόλεμος κυρίως δὲν ἦτο πλέον κατὰ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὁποῖος τὸ 1804 ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλοκτημοσύνη ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχαν πλέον ὅρια. Ἀφοῦ ἔγεινεν ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ, κατέλυσε τὰς πολλὰς εἰς Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσας δημοκρατίας, μετέβαλεν αὐτὰς εἰς βασίλεια ἢ ἡγεμονίας, καὶ διώρισε βασιλεῖς τούτων καὶ ἡγεμόνας πολλοὺς ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ ἐκ τῶν στρατηγῶν του. Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ὁ ἴδιος προεκάλει τὴν Εὐρώπην, ἡ Ἀγγλία γῆν καὶ θάλασσαν ἐκίνει διὰ νὰ σχηματίσῃ νέαν μεγάλην συμμαχίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, προσφέρουσα αὐτὴ τὰς μεγάλας δαπάνας τοῦ πολέμου. Οὕτω τὸ 1805

ἤρχισε νέος πόλεμος, ἀφοῦ Ρωσία καὶ Αὐστρία συνεμάχησαν κατὰ τῆς Γαλλίας. Ἐνῷ δὲ ὁ Ναπολέων συνήθροιζε στρατεύματα εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Γαλλίας, προσποιούμενος ὅτι ἐσκόπει νὰ μεταβιβάσῃ στρατὸν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τοῦ στόλου του, αὐτὸς ἐπῆλθε τάχιστα ἐναντίον τῶν Ρωσικῶν καὶ Αὐστριακῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχαν ἑνωθῆ εἰς Αὐστρίαν, ἀλλ' ἦσαν ἀκόμη μακρὰν τῶν γαλλικῶν συνόρων, καὶ εἰς τὴν περίφημον μάχην τοῦ Αὐστερλιτσίου (2 Δβρίου 1805) ἐνίκησε λαμπρῶς τοὺς συμμάχους· καὶ τὴν μὲν Αὐστρίαν ἠνάγκασε νὰ συνομολογήσῃ νέαν εἰρήνην μὲ νέας μεγάλας παραχωρήσεις χωρῶν, κατὰ δὲ τῆς Ρωσίας ἐξηκολούθησεν ὁ πόλεμος. Ἀντὶ δὲ τῆς Αὐστρίας, ἥτις ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συμμαχίας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν συμμαχίαν ἡ Πρωσσία. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων ἐκστρατεύσας τὸ 1806 ἐναντίον τῆς Πρωσσίας, κατέστρεψε τὸ κύριον μέρος τῶν στρατευμάτων της εἰς τὴν μάχην τῆς Ἰένης (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1806), ἔπειτα δὲ κατενίκησε καὶ τὸν Ρωσικὸν στρατὸν εἰς τὰς δύο μεγάλας μάχας τῆς Εἰλαυίας καὶ τῆς Φρηδλάνδης.

Μετὰ τὰς νίκας ταύτας ὁ Ναπολέων εἶχεν ὑπὸ τοὺς πόδας του πᾶσαν τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν ἄλλην Γερμανίαν, τῆς ὁποίας οἱ πλεῖστοι ἡγεμόνες (ἐκτὸς ἐννοεῖται τοῦ τῆς Αὐστρίας) εἶχαν συμμαχήσει μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Πρωσσίας. Αὐτὴ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους, τὸ Βερολῖνον, καὶ ὅλαι αἱ μεγάλαι πόλεις κατείχοντο ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ, ὁ δὲ τότε βασι-

λεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Γ', ὁ πρόπαππος τοῦ νῦν αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως Γουλιέλμου Β', εἶχεν ἀποσυρθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς μακρυσμένην τινὰ πόλιν παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ρωσίας. Ὁ Ναπολέων, καταστρέψας σχεδὸν οὕτω τὸ Πρωσσικὸν κράτος καὶ νικήσας τὴν Ρωσίαν, ᾐσθάνετο ἐν τούτοις τὴν ἀνάγκην νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν καὶ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Ρωσίας, διότι ταύτην δὲν ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ. Ἤθελε λοιπὸν νὰ τὴν χωρίσῃ ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς συμμαχίας καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ σύμμαχόν του. Πρὸς τοῦτο ὄχι μόνον προέτεινεν εἰρήνην ἔντιμον εἰς τὴν Ρωσίαν, τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλσιτίου (1807), χωρὶς νὰ ὑποβάλῃ αὐτὴν εἰς οὐδεμίαν ταπείνωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Πρωσσίας ἀπέδωκε μέρος τοῦ κατακτηθέντος Πρωσσικοῦ κράτους.

Διὰ τῆς συμμαχίας πρὸς τὴν Ρωσίαν ἤθελεν ὁ Ναπολέων νὰ διανεμηθῇ μετὰ τοῦ Κράτους τούτου τὴν ἡγεμονίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Αὐστρία ἦτο τότε ταπεινωμένη, ἡ Πρωσσία σχεδὸν κατεστραμμένη, τὰ ἄλλα Γερμανικὰ κράτη σχεδὸν ὅλα εἶχαν τεθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ναπολέοντος· ἡ Ἰταλία ὅλη ἐξηρτᾶτο ἀπ' αὐτοῦ, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Ἱσπανία. Συμμαχῶν λοιπὸν μετὰ τῆς Ρωσίας ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ καταβάλῃ καὶ τὴν Ἀγγλίαν καὶ νὰ ἄρχῃ τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ τί ἤθελε κερδίσει ἡ Ρωσία ἀπὸ τῆς συμμαχίας ταύτης; Ἐδῶ ἀκριβῶς εὑρίσκετο ὅλος ὁ κίνδυνος τῆς συμμαχίας καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας.

Ὁ Ναπολέων προτείνων εἰς τὴν Ρωσίαν συμμαχίαν, ἤθελε νὰ τὴν δελεάσῃ διὰ σχεδίων περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας. Ἡ Ρωσία εὑρίσκετο ἀπὸ τοῦ 1806 εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Τουρκίαν, ὅπου ἐβασίλευε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὁ συνετὸς καὶ ἀγαθὸς Σουλτᾶνος Σελὶμ Γ'. Ἀκριβῶς δὲ ὁ Ναπολέων, ἐνόσῳ δὲν εἶχε τελειώσει ὁ πρὸς τὴν Ρωσίαν πόλεμος αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, ἐνεθάρρυνε τὸν Σουλτᾶνον εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ τούτου πολέμου. Ἀλλ' ἅμα εἰρήνευσε πρὸς τὴν Ρωσίαν τὸ 1807, προέτεινεν εἰς αὐτὴν τὴν διανομὴν τῆς Τουρκίας. Αἱ πρὸς τοῦτο διαπραγματεύσεις διήρκεσαν ἐπὶ ἔτη (1807—1810). Οἱ δύο αὐτοκράτορες Ναπολέων καὶ Ἀλέξανδρος ἐπεδαψίλευαν ἐπιδεικτικῶς δείγματα φιλίας πρὸς ἀλλήλους, ἦλθαν δὲ καὶ ἅπαξ εἰς συνέντευξιν ἐπιδεικτικὴν εἰς τὴν Γερμανικὴν πόλιν Ἐρφούρτην. Ἡ συνέντευξις αὕτη ἔκαμε μεγίστην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὡς μέλλουσα νὰ κρίνῃ τὴν τύχην τοῦ κόσμου διὰ τῆς συνεννοήσεως τῶν δύο ἰσχυροτάτων ἡγεμόνων τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς συνεντεύξεως ταύτης ἤρχισε κατὰ μικρὸν ἡ διάλυσις τῆς συμμαχίας. Γαλλία καὶ Ρωσία δὲν ἠδύναντο νὰ συνεννοηθοῦν περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας, διότι αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Ρωσίας, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀπαίτησις τοῦ αὐτοκράτορός της περὶ καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, δὲν συνέφεραν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Διὰ τοιαύτης παραχωρήσεως ὁ Ναπολέων ἐκινδύ-

νευε νὰ ἀπολέσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκε διὰ τῆς πρὸς τὴν Ρωσίαν συμμαχίας, ἤτοι τὴν εἰς Εὐρώπην ὑπεροχήν. Διότι ἡ Ρωσία, γενομένη κυρία τοῦ Βοσπόρου, θὰ ἐγίνετο ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ὅλης Εὐρώπης. Διὰ τοῦτο αἱ διαπραγματεύσεις δὲν ἔφθασαν εἰς ἀποτέλεσμα, καὶ εἰς τὴν συνέντευξιν τῆς Ἐρφούρτης συνεφωνήθη ἁπλῶς ἡ προσάρτησις εἰς τὴν Ρωσίαν τῶν παραδουναβίων χωρῶν, ἤτοι τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἔγεινε, διότι μετ' ὀλίγον αἱ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας σχέσεις ἐτραχύνθησαν καὶ ἀπέληξαν εἰς πόλεμον φανερὸν (1812), ἡ δὲ Ρωσία μὴ δυναμένη νὰ πολεμήσῃ συγχρόνως πρὸς τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ πρὸς τὴν Τουρκίαν, συνωμολόγησεν εἰρήνην πρὸς τὴν Τουρκίαν, μεσιτείᾳ τῆς Ἀγγλίας.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης, τῆς συνομολογηθείσης εἰς Βουκουρέστιον τὸ 1812, ἡ Ρωσία ἀπέδωκεν εἰς τὴν Τουρκίαν τὰς ὑπ' αὐτῆς διαρκοῦντος τοῦ πολέμου καταληφθείσας ἡγεμονίας τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας.

Εἰς δὲ τὸν πόλεμον τὸν ὁποῖον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1812) ἐπεχείρησεν ὁ Ναπολέων κατὰ τῆς Ρωσίας, εἶχε σύμμαχον ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, πλὴν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Τουρκίας. Διότι ἡ Αὐστρία, (ἡ ὁποία τὸ 1810 εἶχεν ἐκ νέου πολεμήσει κατὰ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ πάλιν εἶχεν ἡττηθῆ,) ἡ ταπεινωμένη Πρωσσία, ὅλα τὰ ἄλλα Γερμανικὰ κράτη, αἱ ἰτα-

λικαὶ χῶραι, τῶν ὁποίων οἱ διάφοροι ἡγεμόνες ὑπέκειντο εἰς τὸν Ναπολέοντα, ἡ Ἱσπανία τῆς ὁποίας βασιλεὺς εἶχε κατασταθῆ ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ὁ ἀδελφός του Ἰωσήφ, ὅλαι αὐταὶ αἱ χῶραι ἔλαβαν μέρος εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα στρατός, παραλαμβάνων σώματα ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ἀνήρχετο εἰς τὸν πρωτοφανῆ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἀριθμὸν τῶν 500 χιλιάδων ἀνδρῶν.

Καὶ ὅμως ὁ μέγας οὗτος στρατός, ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς ἐπροχώρησε νικηφόρως μέχρι Μόσχας, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1812—1813 καὶ εἰς τὴν ὑποχώρησιν ἐκείνην ἔπαθε τὰ πάνδεινα καὶ κατεστράφη σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου. Μόνον ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ ὀκτὼ περίπου χιλιάδων ἀνδρῶν ἐπέστρεψε σῶος ἐκ τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ Ρῶσοι γενόμενοι νικηταὶ ἐξηκολούθησαν τὸν πόλεμον προχωρήσαντες εἰς τὴν Γερμανίαν. Τότε ἡ Πρωσσία, χωρισθεῖσα ἀπὸ τοῦ Ναπολέοντος, ἠνώθη μετὰ τῆς Ρωσίας.

Ὁ Ναπολέων, ἐν τῷ μεταξύ, στρατολογήσας εἰς Γαλλίαν νέον στρατόν, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἀλλὰ μετά τινας μάχας καὶ ἡ Αὐστρία ἠνώθη μετὰ τῶν ἐχθρῶν του. Οὕτω δὲ ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη μάχη τῆς Λειψίας (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1813), κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνικήθη ἐντελῶς καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ πέραν τοῦ Ρήνου. Τότε ὅλα τὰ Γερμανικὰ κράτη ἀπεστάτησαν ἀπ' αὐτοῦ. Οἱ σύμμαχοι διαβάντες τὸν Ρῆνον εἰσέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ μετά τινας μάχας πρὸς τὸν Ναπολέοντα ἐπροχώρησαν μέχρι Παρι-

σίων (κατὰ τὸ 1814). Ὁ Ναπολέων στενοχωρούμενος πανταχόθεν, ἔχων δὲ τώρα καὶ τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους ἐχθρικῶς διακείμενον πρὸς αὐτόν, ἠναγκάσθη, κατ' ἀπαίτησιν τῶν συμμάχων δυνάμεων, νὰ παραιτηθῇ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς μικρᾶς νήσου Ἔλβας, εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας, τῆς ὁποίας νήσου οἱ σύμμαχοι τὸν ὠνόμασαν ἡγεμόνα.

Ὁ Ναπολέων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἔλβαν, οἱ δὲ σύμμαχοι ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας βασιλέα τὸν Λουδοβῖκον 18ον, νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ ἐκθρονισθέντος ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ φονευθέντος ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος βασιλέως Λουδοβίκου 18ου, συνωμολόγησαν δὲ πρὸς τὴν Γαλλίαν τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων (τὸ 1814), ἐπανέφεραν τὰ ὅρια τῆς Γαλλίας εἰς τὴν ἔκτασιν περίπου τὴν ὁποίαν εἶχαν πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Γαλλίαν μεγάλην ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου.

Ἀκολούθως οἱ σύμμαχοι, οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ ὑπουργοὶ καὶ σύμβουλοι αὐτῶν συνῆλθαν εἰς Βιέννην διὰ νὰ συγκροτήσουν μεγάλην σύνοδον, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ διακανονίσῃ ἐκ νέου τὰ πράγματα τῆς Εὐρώπης, νὰ διανείμῃ ἢ ν' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς λαοὺς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἀφῃρέθησαν ἀπ' αὐτῶν ὑπὸ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ἐν γένει νὰ διαρρυθμίσῃ τὰ Εὐρωπαϊκὰ πράγματα ἐπὶ νέων ἀσφαλῶν βάσεων.

Ἀλλ' ἐνῷ συνεκροτεῖτο τὸ συνέδριον τοῦτο τῶν ἡγεμόνων, καὶ συνεζητοῦντο τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ πολιτικὰ ζητήματα, ὁ Ναπολέων ἔφυγε κρυφίως ἀπὸ τὴν Ἔλβαν, ἀπεβιβάσθη μετὰ τῶν ὀλίγων στρατιωτῶν του εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας, καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα, γινόμενος δεκτὸς πανταχοῦ μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Τὰ βασιλικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν ἐναντίον του, ἀπεστάτησαν πρὸς αὐτὸν καὶ οὕτως ἀναιμωτὶ ἔφθασε πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Παρισίων. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος 18ος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ πάλιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ὅτε οἱ ἐν Βιέννῃ ἡγεμόνες ἔμαθαν ταῦτα, κατελήφθησαν ἀπὸ μεγάλην ἀγανάκτησιν καὶ ὁμοφώνως ἐκήρυξαν τὸν Ναπολέοντα ἐχθρὸν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὸν προέγραψαν, δηλαδὴ ἐπέτρεψαν εἰς πάντα νὰ τὸν συλλάβῃ καὶ νὰ τὸν φονεύσῃ.

Ὁ Ναπολέων ἀναγκασθεὶς οὕτω νὰ πολεμήσῃ καθ' ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἐξεστράτευσε ταχέως μετὰ τοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἑτοιμάσει ἐν τῷ μεταξύ, καὶ ἀφοῦ ἔγεινε πάλιν κύριος τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γαλλίας ἐξῆλθε τῶν συνόρων. Ἀλλὰ εἰς τὴν μάχην τοῦ Βατερλὼ (15 Ἰουνίου 1815) ἐνικήθη ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Παρισίους. Μὴ εὑρισκόμενος καὶ ἐκεῖ ἐν ἀσφαλείᾳ, διότι τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ἐπήρχοντο κατὰ τῶν Παρισίων, ἔφυγεν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Γαλλίας, διὰ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἀμερικήν. Ἀλλὰ τὰ παράλια κατείχοντο ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου καὶ ἠναγκάσθη ὁ Ναπο-

λέων νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν καὶ ἄσυλον εἰς Ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον, καταφυγὼν οὕτως, ὅπως τὸ πάλαι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, εἰς τὴν προστασίαν τοῦ κράτους ἐκείνου, μετὰ τοῦ ὁποίου εὑρίσκετο ἕως τώρα εἰς ἀδιάλλακτον ἔχθραν καὶ εἰς διηνεκῆ πόλεμον. Ὁ Ναπολέων ἤλπιζεν ὅτι ἔμελλεν οὕτω νὰ εὕρῃ μεγαλόψυχον ὑποδοχήν. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία ἔμεινε πιστὴ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν συμμάχων περὶ τοῦ Ναπολέοντος ἀποφασισθέντα, καὶ τὸν ἔπεμψεν ὡς ἁπλοῦν ἰδιώτην καὶ αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἐν τῷ Ὠκεανῷ κειμένην νῆσον τῆς Ἁγίας Ἑλένης, ὅπου μετὰ πενταετῆ αἰχμάλωτον βίον ἀπέθανε τὸ 1821. Οἱ δὲ σύμμαχοι ἡγεμόνες ἀποκατέστησαν πάλιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας τὸν Λουδοβῖκον 18ον, καταλαβόντες διὰ στρατοῦ ἐπί τινα χρόνον ἐπαρχίας τινὰς τῆς Γαλλίας, χάριν ἀσφαλείας τοῦ θρόνου τούτου καὶ χάριν τῆς πιστῆς ἐκτελέσεως τῆς νέας πρὸς τὴν Γαλλίαν συνθήκης. Πρὶν δὲ ἀπέλθουν ἐκ Παρισίων οἱ τρεῖς ἐκ τῶν συμμάχων, οἱ αὐτοκράτορες δηλαδὴ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας, συνωμολόγησαν πρὸς ἀλλήλους νέαν συνθήκην καὶ συνεκρότησαν τὴν *Ἱερὰν* καλουμένην *Συμμαχίαν*.

ϛ') Ἡ Βιενναία Συνθήκη καὶ ἡ Ἱερὰ Συμμαχία.

Ἡ Βιενναία σύνοδος ἦτο μοναδικὴ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ διπλωματικῶν συνόδων διὰ τὴν λαμπρότητά της, διότι παρεκάθηντο εἰς αὐτὴν οἱ σπουδαιό-

τατοι ἡγεμόνες καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ ἡμέτερος Ἰωάννης Καποδίστριας ἦτο μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρωσίας, ὡς τοιοῦτος δὲ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς συνόδου ταύτης, τὰ ὁποῖα καθωρίσθησαν διὰ τῆς Βιενναίας συνθήκης, ἦσαν 1ον) ἡ διανομὴ τῶν χωρῶν ὅσας εἶχεν ἀφαιρέσει ἡ Γαλλία ἀπὸ τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη καὶ ἡ ἵδρυσις Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, τῆς ὁποίας ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσσία ἦσαν τὰ ἰσχυρότατα μέλη. 2ον) ἡ διανομὴ τῶν Ἰταλικῶν χωρῶν μεταξὺ τῶν πρῴην ἡγεμόνων των, καὶ ἡ παράδοσις εἰς τὴν Αὐστρίαν τῶν καλλίστων χωρῶν τῆς βορείου Ἰταλίας (Βενετίας καὶ Λομβαρδίας). 3ον) ἡ ἕνωσις μεγίστου μέρους τῆς Πολωνίας μετὰ τοῦ Ρωσικοῦ κράτους. 4ον) ἡ μετάβασις τῶν Ἰονίων νήσων εἰς τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, καὶ ἡ παράδοσις εἰς τὴν Ἀγγλίαν τῆς Μελίτης. 5ον) ἡ μετὰ τῆς Σουηδίας ἕνωσις τῆς Νορβηγίας. 6ον) ἡ εἰς Ἱσπανίαν ἀποκατάστασις τῆς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος καταλυθείσης πρῴην βασιλικῆς δυναστεία; τῆς χώρας ταύτης (ἥτις κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βουρβώνων, ὡς καὶ ἡ τῆς Γαλλίας βασιλικὴ οἰκογένεια).

Ἐκτὸς τῆς συνθήκης ταύτης, ἡ ὁποία ἐκανόνισε τὴν προελθοῦσαν εἰς Εὐρώπην κατάστασιν μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος, καὶ τῆς ὁποίας συνθήκης πολλαὶ διατάξεις ἰσχύουν μέχρι σήμερον, οἱ τρεῖς ἡγεμόνες Ρωσίας, Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, ἤτοι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ αὐτοκράτωρ

τῆς Αὐστρίας Φραγκῖσκος Α' καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Γ', προτοῦ νὰ ἀπέλθουν ἐκ Παρισίων τὸ 1815, συνωμολόγησαν, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω, συμμαχίαν, διὰ τῆς ὁποίας συνεφώνουν μεταξύ των νὰ κυβερνοῦν οἱ ἡγεμόνες τοὺς λαοὺς ὡς πατέρες, χωρὶς νὰ περιορίζωνται ὑπὸ συνταγμάτων, καὶ εἰς τὴν τοιαύτην κυβέρνησιν τῶν λαῶν νὰ βοηθοῦν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί, διὰ νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸν κόσμον αἰώνιος εἰρήνη ἐξωτερικὴ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν, καὶ διαρκὴς εἰρήνη ἐσωτερικὴ μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κυβερνωμένων λαῶν. Τὴν συνθήκην τῆς συμμαχίας ταύτης ἀνεκοίνωσαν οἱ τρεῖς ἱδρυταί της καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας, καὶ οὕτως ἡ Ἱερὰ Συμμαχία ἔγεινε γενικὴ Εὐρωπαϊκή. Ὠνομάσθη δὲ ἡ Συμμαχία *Ἱερά*, ὡς ἐκ τοῦ ἱεροῦ δῆθεν σκοποῦ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέβλεπεν.

Ἀληθῶς ἡ ἔννοια τῆς συνθήκης ἐφαίνετο ἐκ πρώτης ὄψεως τοιαύτη. Ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες τῶν τότε χρόνων καὶ οἱ πολιτικοὶ σύμβουλοι αὐτῶν, πρὸ πάντων οἱ τῆς Αὐστρίας, παρεξέτειναν τὴν ἔννοιαν ταύτην, καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας κατεπολέμησαν πᾶν κίνημα φιλελεύθερον. Τὸ δὲ περὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν βασιλέων δόγμα τῆς συνθήκης ἡρμήνευσαν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἂν εἷς λαὸς ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς κυβερνήσεως, οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες νὰ βοηθοῦν αὐτὸν εἰς τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκ τούτου πολλὰ ἔπαθαν οἱ ὑπὲρ ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενοι λαοί, ἰδίως

οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἱσπανοί, οἱ Γερμανοὶ καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληνες, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο ἡ Ἱστορία τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1815, ὁπότε συνωμολογήθη ἡ Ἱερὰ Συμμαχία, μέχρι τοῦ 1830, ὁπότε περιῆλθεν εἰς παρακμὴν καὶ ἀδυναμίαν.

γ΄) Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1815 ἕως τοῦ 1830.

Ἡ κατάστασις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1815 ἕως τοῦ 1830 ἦτο γενικῶς εἰρηνική· πόλεμοι μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δὲν ἔγειναν. Ἀπ᾽ ἐναντίας, ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις ἦτο ταραχώδης εἰς πολλὰς χώρας, ἰδίως εἰς τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἱσπανίαν.

Ἡ Γερμανία ἦτο ἀπὸ αἰώνων διῃρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη, τῶν ὁποίων τὸ ἰσχυρότερον ἦτο τὸ Αὐστριακόν, βαθμηδὸν δὲ κατέστη ἰσχυρὸν καὶ τὸ Πρωσσικὸν βασίλειον. Ἡ διαίρεσις αὕτη παρέλυε τὴν δύναμιν τοῦ ἔθνους καὶ οἱ μᾶλλον φιλοπάτριδες μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἐπόθουν ἀνέκαθεν Γερμανίαν ἡνωμένην, διότι μόνον ἡ ἕνωσις ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἰσχύν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπεθύμουν οἱ ἄνδρες οὗτοι νὰ προικισθῇ ἡ πατρίς των, ἤτοι τὰ διάφορα Γερμανικὰ κράτη, καὶ διὰ συνταγματικῶν θεσμῶν φιλελευθέρων. Ἀκριβῶς δὲ καθ᾽ ὃν χρόνον τὰ Γερμανικὰ κράτη, (καὶ ἰδίως ἡ Πρωσσία μετὰ τὰς ἥττας καὶ μεγάλας ταπεινώσεις καὶ τὴν ὑποταγήν της εἰς τὴν Γαλλίαν,) κατώρθωσαν νὰ ἐξεγείρουν ἀπὸ τοῦ

1 813 τοὺς Γερμανικοὺς λαοὺς ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος, ὑπέσχοντο εἰς αὐτούς, μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἐξέγερσιν καὶ νίκην, θεσμοὺς πολιτικοὺς ἀσφαλίζοντας ἐλευθερίαν καὶ ἕνωσιν. Ἀλλ' ἀφοῦ κατώρθωσαν οὕτω νὰ ἐλευθερώσουν τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ναπολέοντος, δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν ὑπόσχεσίν των, ἕνεκα τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Οὔτε ἡ Αὐστρία οὔτε ἡ Πρωσσία ἔδωκαν θεσμοὺς φιλελευθέρους εἰς τοὺς λαούς των· μόνον μικρά τινα Γερμανικὰ κράτη ἔπραξαν τοῦτο· καὶ ἡ ἕνωσις δὲ τῆς Γερμανίας, ἡ διὰ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἦτο πολὺ χαλαρά. Ἐκ τούτου μεγάλη δυσαρέσκεια κατέλαβε τοὺς φιλελευθέρους Γερμανούς.

Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας, οἱ ἄνδρες οἱ πολιτικοί, καὶ ὅσοι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀνεμιγνύοντο εἰς τὰ πολιτικὰ λαλοῦντες ἢ γράφοντες, διῃροῦντο εἰς δύο μερίδας· ἐξ ἑνὸς εἰς φιλελευθέρους, τῶν ὁποίων οἱ σφοδρότεροι, οἱ ζητοῦντες ῥιζικὰς μεταρρυθμίσεις, ὠνομάζοντο *ῥιζοσπάσται*, — ἢ καὶ *ἐπαναστατικοὶ* ὡς θέλοντες δι' ἐπαναστάσεως νὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των· ἐξ ἄλλου δὲ εἰς *συντηρητικοὺς* ἢ νομιμόφρονας, ἤτοι τοὺς θέλοντας τὴν διατήρησιν τῶν πραγμάτων ὅπως εἶχαν, θεωροῦντες νόμιμον τὴν τοιαύτην κατάστασιν. Τούτων οἱ σφοδρότεροι ὠνομάζοντο *ἀπολυταρχικοί*, — ἢ *ἀντιδραστικοί*, ὡς θέλοντες ἀπόλυτον δεσποτικὴν κυβέρνησιν καὶ ἀντιδρῶντες, ἤτοι ἀντιπράττοντες, κατὰ πάσης μεταβολῆς φιλελευθέρας. Εἰς Γερμανίαν ὁ με-

ταξὺ τῶν δύο μερίδων ἀγὼν διεξήχθη ἄνευ ἐπαναστάσεων, διὰ λόγων καὶ συγγραμμάτων, διὰ τῆς δημοσιογραφίας, καὶ μὲ εἰρηνικὰς διαδηλώσεις, τῶν ὁποίων κέντρα ἦσαν τὰ Πανεπιστήμια, ὅπου οἱ φοιτηταὶ ἦσαν θερμοὶ ὀπαδοὶ τῶν νέων ἰδεῶν. Ἀπέναντι τῶν εἰρηνικῶν τούτων κινημάτων αἱ κυβερνήσεις τῶν Γερμανικῶν κρατῶν συνεκρότουν *συνδιασκέψεις* τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, καὶ διὰ συμβάσεων καὶ δι' ἀποφάσεων, ἔτι δὲ διὰ νόμων αὐστηρῶν, ἀντενήργουν ἐναντίον πάσης φιλελευθέρας κινήσεως. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν εἰς Γερμανίαν μέχρι τοῦ 1848.

Ἀλλ' εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἥτις καὶ αὐτὴ ἐναντίον τῶν πόθων πλείστων φιλοπατρίδων Ἰταλῶν ἔμεινεν, ὡς ἡ Γερμανία, καὶ μετὰ τὸ 1815 διῃρημένη εἰς πολλὰ κράτη, καὶ τῆς ὁποίας μέγα μέρος ὑπέκειτο εἰς ξένον κράτος, τὸ Αὐστριακόν, ὁ ἀγὼν ὑπὲρ ἐλευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἀπέληξε κατ' ἀρχὰς εἰς νικηφόρον ἐπανάστασιν (εἰς τὰ κράτη τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Πεδεμοντίου). Ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ἥτις δὲν ἦτο πολιτικῶς διῃρημένη, ἀλλ' ἀπετέλει ἑνιαῖον κράτος, ὁ κατὰ τῆς τυραννικῆς ἀπολυταρχίας ἀγὼν ἔληξεν εἰς ἐπανάστασιν καὶ καθιέρωσιν φιλελευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν.

Ἀλλ' εἰς τὰς χώρας ταύτας, ὅπου ἐνίκησε κατ' ἀρχὰς ὁ ἀγὼν τῆς ἐλευθερίας, ἡ Ἱερὰ Συμμαχία, δηλαδὴ οἱ ἡγεμόνες οἱ πρωτοστατοῦντες αὐτῆς, ἐφήρμοσαν τὴν ἑξῆς μέθοδον καταστολῆς: Ἅμα ἤρχιζαν αἱ ἐπαναστάσεις, οἱ ἡγεμόνες οὗτοι συνήρχοντο εἰς συνέντευξιν ἢ

εἰς συνέδριον εἴς τινα πόλιν (ὡς εἰς Λαϋβάχην, εἰς Βερώνην), καὶ ἐπεφόρτιζαν τὴν μίαν ἐκ τῶν μεγάλων δυνάμεων νὰ ἐπεμβῇ στρατιωτικῶς εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν χώραν καὶ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐπανάστασιν. Οὕτως ἡ Αὐστρία, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, κατέστειλε στρατιωτικῶς εἰς Ἰταλίαν τὴν ἐπανάστασιν (1821), ἡ δὲ μοναρχικὴ τότε Γαλλία εἰς Ἱσπανίαν (1823). Οὕτω δὲ καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας χώρας ὑπερίσχυσεν ἡ ἀντίδρασις καὶ ἀποκατεστάθη τὸ πρῴην καθεστώς.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (1820) ἐπανεστάτησαν κατὰ τῆς Ἱσπανίας αἱ εἰς τὴν μέσην καὶ νοτίαν Ἀμερικὴν Ἱσπανικαὶ ἀποικίαι, αἱ ὁποῖαι ἐκυβερνῶντο τυραννικῶς ὑπὸ τῆς μητροπόλεως Ἱσπανίας. Ἡ Ἱσπανία ἠγωνίσθη νὰ ὑποτάξῃ τὰς ἀποστατησάσας ἀποικίας, ἤθελαν δὲ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν Ἱσπανίαν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον αἱ κυβερνήσεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία, (εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ 1822 τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἀνέλαβεν ὁ φιλελεύθερος καὶ μεγαλόφρων πολιτευτὴς Γεώργιος Κάννιγκ, ἐχθρὸς ἄσπονδος τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ τῆς ἀντιδράσεως), κατεπολέμησε τὴν τοιαύτην ἀνάμιξιν τῶν Κυβερνήσεων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἱσπανικῶν ἀποικιῶν, αἵτινες ἔκτοτε κατεστάθησαν καὶ πράγματι ἀνεξάρτητοι διὰ τῶν γενναίων ἀγώνων τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Μεταξὺ αὐτῶν μέγας ἀληθῶς ἀνεδείχθη ὁ περίφημος Βολιβὰρ (ἀπὸ Βολιβίας).

δ') Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

Ἡ Ἱερὰ Συμμαχία ὀλεθρίως ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας μέγαν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ἐνῷ ὁ ἀγὼν οὗτος κατ' οὐσίαν οὐδεμίαν σχέσιν εἶχε πρὸς τὰ εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην διεξαγόμενα κινήματα μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων καὶ τῶν ἀντιδραστικῶν, ἦτο δὲ ἀγὼν ἐθνικὸς καὶ θρησκευτικός, ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς, ὑπὲρ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ τὸν ὁποῖον οἱ ἱδρυταὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας εἶχαν κηρύξει προστάτην τῆς Συμμαχίας των, ἐν τούτοις αἱ κυβερνήσεις τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἀντὶ νὰ ὑποστηρίξουν τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα, τὸν κατεπολέμησαν. Οἱ *ἀντιδραστικοὶ* ὀπαδοὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας ἐχαρακτήρισαν τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐπανάστασιν ἄδικον ἐναντίον τῆς νομίμου ἀρχῆς τοῦ Σουλτάνου, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε κατ' αὐτούς, καίτοι δὲν ἦτο χριστιανὸς ἡγεμών, νὰ θεωρηθῇ ἀδελφὸς καὶ νὰ τύχῃ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Τὴν θεωρίαν ταύτην ὑπεστήριξεν ἰδίως ὁ φιλότουρκος ἀρχιγραμματεὺς τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους πρίγκιψ Μεττερνῖχος καὶ παρέσυρεν εἰς τὰς ἰδέας του ταύτας τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Α' τῆς Ρωσίας.

Ἀληθῶς ὁ θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς χαρακτὴρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἶχεν ἀποδειχθῇ ἐξ ἀρχῆς, ὁπότε

ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε′ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνώτατοι λειτουργοὶ ἐκκλησιαστικοὶ εἶχαν σφαγῇ θυσιάζοντες τὴν ζωήν των μαρτυρικῶς εἰς τὸν βωμὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας ἕνεκα τῶν σφαγῶν τούτων εἶχε διαμαρτυρηθῆ κατὰ τῶν γινομένων εἰς τὴν Τουρκίαν ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶχε διακόψει τὰς διπλωματικὰς πρὸς τὴν Τουρκίαν σχέσεις. Οἱ περὶ τὸν Μεττερνῖχον ὅμως κατώρθωσαν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἔκρηξιν Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἡ καρτερόψυχος ἐπιμονὴ τῶν Ἑλλήνων, τὰ μεγάλα κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν κατορθώματά των, ὁ ἐνθουσιασμὸς τὸν ὁποῖον ταῦτα ἐπροξένουν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τοὺς φιλελευθέρους καὶ εἰς τοὺς εἰλικρινεστέρους τῶν συντηρητικῶν, καὶ πρὸς τούτοις ἡ δόξα τῆς ἀρχαιότητος, ἠνάγκασαν τὰς κυβερνήσεις νὰ πράξουν τι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ ἡ Ρωσία, (ὅπου ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1825 εἶχε διαδεχθῆ τὸν ἀποθανόντα Ἀλέξανδρον Α′ ὁ πολὺ ἐνεργητικώτερος καὶ ἀποφασιστικώτερος ἀδελφός του Νικόλαος Α′), ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία, ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς Αὐστρίας (τῆς ὁποίας τὴν πολιτικὴν ἠκολούθησε τότε καὶ ἡ Πρωσσία), συνωμολόγησαν συνθήκην ὑπὲρ ἐλευθερώσεως μέρους τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν. Ἡ ἀντίστασις τῆς Τουρκίας εἰς τὰς εἰρηνικῶς προταθείσας ἀπαιτήσεις τῶν δυνάμεων ἐπέφερε τὴν περίφημον ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου (8 Ὀκτωβρίου 1827), εἰς τὴν ὁποίαν κατεστράφη ὁ τουρκικὸς στόλος. Ἡ καταστροφὴ αὕτη ἠρέθισε πολὺ τὴν Τουρκίαν καὶ τὸν Σουλτᾶνον Μαχ-

μοὺτ Α' (τὸν βασιλεύοντα ἀπὸ τοῦ 1808) ἐναντίον τῆς Ρωσίας, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει οὗτος ὡς πρωταίτιον τῆς ἐπελθούσης καταστροφῆς. Ἡ ἐχθρικὴ καὶ προκλητικὴ διαγωγὴ τῆς Τουρκίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας, παρώργισε τὸν Τσάρον, ὅστις ἐπὶ τέλους ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ὁ πόλεμος διαρκέσας δύο ἔτη (1828—1829) καὶ διεξαχθεὶς καὶ εἰς Εὐρώπην καὶ εἰς Ἀσίαν, ἀπέληξεν εἰς τὴν ὁριστικὴν νίκην τῶν Ρώσων. Οὗτοι ὑπερβάντες τὸ 1829 τὸν Αἶμον, ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Δίεβιτς (τὸν ἐπικληθέντα διὰ τοῦτο Ὑπεραίμιον, *Βαλκάνσκη)*, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐκεῖ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Τουρκίαν εἰρήνην, διὰ τῆς ὁποίας αὕτη ἀνεγνώριζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐντὸς περίπου τῶν ὁρίων τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος. Συγχρόνως δὲ Γαλλικὸς στρατὸς κατοχῆς ἦλθεν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαιζῶνα εἰς Πελοπόννησον διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἐκεῖθεν τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τὸν Ἰβραὴμ πασᾶν. Ἐν τῷ μεταξὺ συνδιάσκεψις ἀντιπροσώπων τῶν τριῶν Δυνάμεων, αἵτινες ὠνομάσθησαν πλέον προστάτιδες τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις, εἶχε συνέλθει εἰς Λονδῖνον, διὰ νὰ κανονίσῃ τὰς λεπτομερείας τῶν ὁρίων καὶ τῶν ἄλλων διατάξεων τῆς συνθήκης περὶ ἐλευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη ἐτελείωσε τὸ ἔργον της (1830) διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ἐλευθερωθεισῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ὡς βασιλείου Ἑλληνικοῦ, τοῦ ὁποίου βασιλεὺς ὑπὸ τῶν προστατίδων δυνάμεων ἐξε-

λέγη ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ φιλέλληνος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Ὄθων, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῶν Βιττελσβάχων.

ε') Ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ 1830 ἕως τοῦ 1848.

Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἔγεινε περίπου τὸ 1830. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ τοῦτο καὶ ἄλλα σπουδαῖα γεγονότα συνέβησαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Εἰς Γαλλίαν ἔγεινεν ἐπανάστασις τὸν Ἰούλιον τοῦ 1830 (διὰ τοῦτο δὲ λέγεται *Ἰουλιανή*) ἐναντίον τοῦ βασιλέως Καρόλου Ι', διαδόχου τοῦ ἀποθανόντος τὸ 1824 ἀδελφοῦ του Λουδοβίκου ΙΗ', τὸν ὁποῖον, ὡς εἴδομεν, αἱ Δυνάμεις εἶχαν καταστήσει βασιλέα τῆς Γαλλίας τὸ 1814. Ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις ἀνέτρεψε τὸν θρόνον τοῦ ἀρχαίου βασιλικοῦ οἴκου τῆς Γαλλίας, τοῦ Βουρβωνικοῦ καλουμένου· ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις δὲν ἀπέληξεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς μοναρχίας καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς δημοκρατίας. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος, φοβούμενοι τὰς ἐνεργείας τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, καὶ συνετῶς φερόμενοι, ἠκολούθησαν μέσην τινὰ ὁδόν. Ἀντὶ νὰ ἱδρύσουν δημοκρατίαν, ἠρκέσθησαν νὰ καταστήσουν τὴν βασιλείαν μᾶλλον φιλελεύθερον· θεωρήσαντες δὲ ἔκπτωτον τὸν ἀρχαῖον βασιλικὸν οἶκον τῶν Βουρβώνων, ἐξέλεξαν βασιλέα ἐκ πλαγίου κλάδου τοῦ οἴκου ἐκείνου, τοῦ κλάδου τῶν Αὐρηλιανῶν (ἢ ὡς λέγουν οἱ Γάλλοι Ὀρλεάν), τὸν Ὀρλεανίδην πρίγκιπα Λουδοβῖκον Φίλιππον, ὁ ὁποῖος συνήνεσε προθύμως νὰ εἰσαγάγῃ σύν-

ταγμα φιλελεύθερον, καὶ ὠνομάσθη διὰ τοῦτο «πολίτης βασιλεύς». Οὕτως ἡσύχασαν εἰς Γαλλίαν τὰ πράγματα.

Καὶ εἰς Ἰταλίαν δὲ ἔγειναν κινήματά τινα ἐκ μέρους τῶν φιλελευθέρων καὶ δημοκρατικῶν, καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς Ἰταλικῆς ἑνώσεως· ἀλλὰ δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα.

Σπουδαῖον γεγονὸς τοῦ 1830 εἶναι καὶ ἡ ἐπανάστασις ἡ Πολωνική. Ἡ Πολωνία μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἦτο κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἱκανῶς μέγα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ τρεῖς γείτονες Δυνάμεις, Ρωσία, Αὐστρία καὶ Πρωσσία, ἐπωφελούμεναι ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἀδυναμίας τῆς Πολωνίας, διεμέλισαν τὸ κράτος καὶ τὸ διενεμήθησαν μεταξύ των. Καθ᾽ ὃν χρόνον ὁ Ναπολέων εἶχε ταπεινώσει Αὐστρίαν καὶ Πρωσσίαν, μικρὸν μέρος τῆς Πολωνίας εἶχεν ἐλευθερωθῆ· ἀλλ᾽ ἡ ἀπόπειρα τῶν Πολωνῶν, διαρκοῦντος τοῦ μετὰ τῆς Ρωσίας πολέμου τοῦ Ναπολέοντος, νὰ ἀποκαταστήσουν τὸ ἄλλοτέ ποτε κράτος τῆς Πολωνίας, ἀπέτυχε μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Γαλλίας. Ἡ ἐν Βιέννῃ σύνοδος τοῦ 1815 διεμέρισεν ἐκ νέου τὴν Πολωνίαν μεταξὺ τῶν τριῶν κρατῶν, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον ἔδωκεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἡ Ρωσικὴ Πολωνία ν᾽ ἀποτελέσῃ ἴδιον κράτος, τὸ βασίλειον τῆς Πολωνίας, μετὰ ἰδιαιτέρου φιλελευθέρου συντάγματος καὶ ἰδίου στρατοῦ ἐθνικοῦ· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας νὰ εἶναι ἁπλοῦς βασιλεὺς τῆς Πολωνίας. Τοῦτο ἐπεθύμει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξαν-

δρος καὶ τὸ εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς Πολωνοὺς πρότερον, ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 ἐξεπλήρωσε πιστῶς τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ἀλλ᾽ ἐπὶ Νικολάου Α᾽, τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀλεξάνδρου Α᾽, ἔγειναν αὐθαιρεσίαι τινὲς ἐκ μέρους τῆς Ρωσίας. Διὰ τοῦτο δὲ οἱ Πολωνοί, θέλοντες ἐντελῶς νὰ χωρισθοῦν ἀπὸ τῆς Ρωσίας καὶ ἐλπίζοντες ἐπὶ τὴν βοήθειαν τῆς Γαλλίας, ἐπανέστησαν τὸ 1830 καὶ ἐκήρυξαν ἔκπτωτον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας. Ὅταν δὲ εἰσῆλθεν ὁ Ρωσικὸς στρατός, ἐνίκησαν εἰς ἱκανὰς μάχας καὶ ἀνέκοψαν τὴν πορείαν τῶν Ρώσων. Ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, 1831, μετὰ ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ἡττήθησαν καὶ ὑπετάγησαν. Ἡ Πολωνία ἀπώλεσε τὸν προνομιοῦχον αὐτῆς θρόνον εἰς τὸ Ρωσικὸν κράτος, τὴν αὐτονομίαν, τὸ σύνταγμα αὐτῆς, καὶ ἀφωμοιώθη διοικητικῶς πρὸς τὴν λοιπὴν Ρωσίαν, ἀφοῦ οὐδεμία Εὐρωπαϊκὴ δύναμις, οὔτε ἡ Γαλλία, ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν της.

Τὸ 1830 καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἤτοι εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἔγεινάν τινα σπουδαῖα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ γεγονότα. Ὁ Σουλτᾶνος Μαχμοὺτ διὰ νὰ καταβάλῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἐπικαλεσθῇ ἀπὸ τοῦ 1824 τὴν βοήθειαν τοῦ εἰς αὐτὸν ὑποτελοῦς, ἀλλ᾽ ἰσχυροῦ σατράπου τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶ, ἀρχηγοῦ καὶ θεμελιωτοῦ τῆς σήμερον ἐν Αἰγύπτῳ ἡγεμονευούσης δυναστείας τῶν Χεδιβῶν. Ὁ Μαχμοὺτ Ἀλῆς εἶχε πέμψει στόλον καὶ στρατὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ

υἱοῦ, τοῦ περιφήμου Ἰβραὴμ πασσᾶ. Εἰς τοῦτον ὁ Σουλτᾶνος εἶχεν ὑποσχεθῆ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης. Καὶ ἡ μὲν Κρήτη μὴ ἐλευθερωθεῖσα, ἐδόθη τὸ 1830 εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' ὁ Μαχμοὺτ Ἀλῆς καὶ ὁ Ἰβραὴμ πασσᾶς ἐζήτουν καὶ ἄλλην χώραν εἰς Συρίαν ἀντὶ τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη μὲν ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δώσῃ, ἀφοῦ αὕτη ἠλευθερώθη.

Ἕνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τούτων ἐπῆλθε πόλεμος μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου Μαχμοὺτ Β' καὶ τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἰβραὴμ ὡς ἀρχιστράτηγος ἐνίκησεν εἰς πολλὰς μάχας τὸν τουρκικὸν στρατόν, κατέλαβεν ἐντὸς μικροῦ χρόνου τὴν Συρίαν ὅλην, ἔπειτα δὲ εἰσήλασεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ νικήσας πλησίον τοῦ Ἰκονίου νέον μέγαν τουρκικὸν στρατὸν ἐπροχώρει πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τότε ὁ Σουλτᾶνος Μαχμοὺτ Β' ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας. Οὗτος δὲ ἔπεμψε στρατόν, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Ἰβραὴμ δὲν ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, διὰ δὲ τῆς μεσιτείας τῶν Δυνάμεων συνωμολογήθη ἡ ἐν Κοτυαείῳ (πόλει τῆς Μικρᾶς Ἀσίας) συνθήκη τοῦ 1833, διὰ τῆς ὁποίας ὅλη ἡ Συρία καὶ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (ἡ Κιλικία, ὁ νομὸς τὸν Ἀδάνων) ἐδόθησαν εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ οἴκου τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ.

Ἀλλ' ὁ Σουλτᾶνος Μαχμοὺτ ἐξ ἀνάγκης ὑψίστης μόνον συνήνεσεν εἰς τοιαύτας θυσίας, ἡτοιμάζετο δὲ

ἀμέσως ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου εἰς πολεμικὰς παρασκευὰς διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὰς παραδοθείσας χώρας. Ὅθεν, μετά τινα ἔτη, τὸ 1839, νέος πόλεμος ἐξεῤῥάγη μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ ὑποτελοῦς του. Κατὰ τὴν πρώτην σπουδαίαν μάχην ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Ἰβραὴμ πασσᾶ ὁ Τουρκικὸς στρατός. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανε καὶ ὁ Σουλτᾶνος Μαχμοὺτ καὶ τὸν διεδέχθη ὁ νεαρώτατος υἱός του Ἀβδοὺλ-Μεδζίτ. Τότε ἐπενέβησαν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις. Ἡ Γαλλία, τῆς ὁποίας βασιλεὺς ἦτο ἤδη, ὡς εἴπομεν, ὁ Λουδοβῖκος Φίλιππος, πρωθυπουργὸς δὲ ὁ περίφημος Γάλλος πολιτευτὴς Θιέρσος, ὑπερήσπιζε τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' αἱ ἄλλαι τέσσαρες μεγάλαι Δυνάμεις Ἀγγλία, Αὐστρία, Ρωσία καὶ Πρωσσία, ὑπεστήριζαν τὸν Σουλτᾶνον καὶ διὰ πολεμικῶν ἐπιδείξεων ὑπεχρέωσαν τὸν Μεχμὲτ Ἀλῆν νὰ ἐκκενώσῃ ὅλας τὰς Τουρκικὰς χώρας, τὰς ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔχων τὸν τίτλον τοῦ πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου, ὡς μέχρι τότε. Πολὺ ὕστερον, εἰς τὰ 1867, ὁ πασσᾶς τῆς Αἰγύπτου ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ *Χεδίβου* (ἡγεμόνος).

Τὸ 1830, πρὶν ἀκόμη ἐκθρονισθῇ ὁ βασιλεὺς Κάρολος Ι', ἐκυρίευσεν ἡ Γαλλία τὸ Ἀλγέριον (Δζεζάϊρ) ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡμιαυτονόμων κτήσεων τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀλγερίνων ἐνεργουμένην πειρατείαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἔκτοτε ἡ Γαλλία ἔχει τὸ Ἀλγέριον ὡς μεγάλην Ἀφρικανικὴν ἀποικίαν, εἰς τὴν ὁποίαν πολὺ

ὕστερον, τὸ 1881, προσετέθη κατ' οὐσίαν καὶ ἡ γειτονικὴ τοῦ Ἀλγερίου χώρα Τύνις.

Ταῦτα εἶναι τὰ σπουδαιότερα γεγονότα, στρατιωτικὰ καὶ πολιτικά, τῆς ἱστορίας τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ 1830 ἕως τοῦ 1848. Περὶ τῆς Ἀγγλίας σημειοῦμεν μόνον ἐνταῦθα ὅτι ἔκαμε πολέμους κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς Κίναν καὶ εἰς Ἀφγανιστὰν καὶ ηὔξησε τὸ Ἀσιατικόν της κράτος. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἀγγλίας ἔλαβε μεταρρυθμίσεις διὰ νέων ἐκλογικῶν νόμων περὶ ἐπεκτάσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου.

Τὸ 1843 ἡ Ἑλλάς, ἀφοῦ ἐκυβερνήθη ἐπὶ δεκαετίαν ὑπὸ πολιτεύματος καθαρῶς μοναρχικοῦ, ἔλαβε δι' αναιμάκτου ἐπαναστάσεως, καὶ δι' ἐθνικῆς συνελεύσεως πρὸς τοῦτο συνελθούσης, σύνταγμα φιλελεύθερον μετὰ Βουλῆς καὶ Γερουσίας. Τὸ σύνταγμα τοῦτο ἴσχυσε μέχρι τοῦ ἔτους 1862.

στ') Τὰ ἔτη 1848—1849.

Ἡ Ἱστορία τῶν ἐτῶν 1848 καὶ 1849 ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τὰ δύο ταῦτα ἔτη συνέβη μεγάλη κίνησις εἰς πλείστας χώρας τῆς Εὐρώπης, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν ἐπικράτησιν φιλελευθέρων πολιτικῶν ἰδεῶν καὶ εἰς τὴν ἐπίτευξιν ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἑνότητος. Ἡ ἀρχὴ τοῦ κινήματος ἔγεινεν εἰς Παρισίους, ὅπου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐπανάστασις ἐπιτυχὴς κατὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Φιλίππου ἐπέφερε τὴν πτῶσιν αὐ-

τοῦ, τὴν ὁριστικὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας καὶ τὴν ἵδρυσιν δημοκρατίας (δευτέρας ταύτης μετὰ τὴν δημοκρατίαν τῆς μεγάλης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως). Ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν μετὰ τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν ἀνεμίχθησαν εἰς Γαλλίαν καὶ ἰδέαι κοινωνικαί.

Πολλοὶ ῥιζοσπάσται δημοκρατικοὶ ὑπεστήριζαν κοινωνικὰς ἰδέας, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ κατάστασις τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἔπρεπε νὰ βελτιωθῇ διὰ τῶν νόμων τοῦ κράτους, καὶ νὰ μεταρρυθμισθοῦν ἐπὶ νέων βάσεων αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, ἤτοι αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν πλουσίων κεφαλαιούχων καὶ τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τούτων ἐργαζομένων ἐργατῶν. Οἱ ὀπαδοὶ τῶν τοιούτων ἰδεῶν ὀνομάζονται Κοινωνισταὶ (ἢ ὡς λέγουν οἱ Φράγκοι, Σοσιαλισταί). Καὶ οἱ μὲν μετριοπαθέστεροι τῶν κοινωνιστῶν ἐζήτουν ἁπλῶς τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν ἐργατῶν διὰ καταλλήλων νόμων· ἀλλ' οἱ ῥιζοσπαστικώτεροι ἐζήτουν *κοινοκτημοσύνην*, ἤτοι τὴν κατὰ ἴσας μερίδας διανομὴν τῆς περιουσίας ὅλων τῶν πολιτῶν, καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας καὶ κληρονομίας. Κατὰ τούτους πᾶσα περιουσία ἔπρεπε νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἐξ ἴσου ἔπρεπε νὰ καταστήσῃ μετόχους τῆς περιουσίας ταύτης ὅλους τοὺς πολίτας. Αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἐθεωρήθησαν, ὅπως καὶ ἦσαν, ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ οἱ καλοὶ πολῖται καὶ αἱ κυβερνήσεις ἀντετάχθησαν κατὰ τῆς πραγματοποιήσεώς των. Ἐκ τούτου δὲ ἐπῆλθε πόλεμος ἐμφύλιος εἰς Παρισίους, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνι-

κλήθησαν οἱ κοινωνισταί. Οὐχ ἧττον αἱ ἰδέαι τοῦ κοινωνισμοῦ ἢ σοσιαλισμοῦ διεδόθησαν ἔκτοτε, καὶ σήμερον δὲ αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας, μεταξὺ τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἀποτελοῦν μέγα κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ὁ δέκατος ἔνατος αἰὼν κληροδοτεῖ εἰς τὸν εἰκοστόν.

Τὸν κοινωνισμὸν κατεπολέμησεν εἰς Γαλλίαν ἡ μετριοπαθὴς κυβέρνησις τῆς δευτέρας δημοκρατίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ δημοκρατία αὐτὴ δὲν διετηρήθη πολύ. Κατὰ τὸ νέον πολίτευμα, τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως, ὡς ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως ἐξελέγετο διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας εἷς ἄρχων, καλούμενος πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Τοιοῦτος πρόεδρος ἐξελέγη (τὸ 1849) ὁ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου ἀνεψιὸς Λουδοβῖκος Ναπολέων. Ἀλλ' οὗτος καὶ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος τῆς οἰκογενείας του, καὶ διότι ὁ εἰρηνικὸς λαὸς φοβούμενος νέας ταραχὰς ἐπεθύμει κυβέρνησιν ἰσχυράν, ἀπέβλεπεν, ὅπως ὁ θεῖός του, εἰς τὸ ἀξίωμα τὸ αὐτοκρατορικόν. Καὶ ὅπως ὁ Ναπολέων Α' ἀπὸ *ὑπάτου* τῆς δημοκρατίας ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, οὕτω καὶ ὁ Λουδοβῖκος Ναπολέων ἀπὸ προέδρου τῆς δημοκρατίας ἔγεινε τὸ 1852 αὐτοκράτωρ, ἀφοῦ ἑκατομμύρια Γάλλων διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας ἔδωκαν τὴν συναίνεσίν των εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος. Οὕτω τὸ 1852 ἱδρύθη εἰς Γαλλίαν ἡ δευτέρα αὐτοκρατορία ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα Γ'. Ἐπωνομάσθη δὲ Γ' Ναπολέων, διότι Ναπολέων Β' ἐθεωρεῖτο τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α' ὁ

υἱός, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν εἰς Βιέννην τὸ 1832 χωρίς ποτε νὰ βασιλεύσῃ.

Ὁ Ναπολέων, ὡς αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, ἔλαβε σπουδαιότατον μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, ἀνύψωσε τὴν δύναμιν καὶ ὑπόληψιν τῆς Γαλλίας καὶ κατέστησεν αὐτὴν κέντρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς κινήσεως, ἐπεχείρησε δὲ καὶ ἔργα πολεμικὰ καὶ εἰρηνικὰ σπουδαῖα. Ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ναπολέοντος θὰ ἐπανέλθωμεν, ἀφοῦ εἴπομεν τί συνέβη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην κατὰ τὰ ἔτη 1848 καὶ 1849.

Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἡ ἐπανάστασις διεδόθη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν.

Εἰς Ἰταλίαν ὑπερίσχυσαν εἰς πολλὰ μέρη οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἑνώσεως, καὶ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τούτων ἐξεδιώχθησαν τινὲς τῶν μικρῶν ἡγεμόνων, ἢ ὑπεχρεώθησαν νὰ δώσουν σύνταγμα φιλελεύθερον. Αὐτὸς ὁ Πάπας, ὁ ὁποῖος ὡς κοσμικὸς ἡγεμὼν ἦτο εἷς τῶν βασιλέων τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τοῦ 1847 ἤδη εἶχε δώσει σύνταγμα εἰς τὸ κράτος του, καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν ἐξεγείρει τὸν ἐνθουσιασμὸν ὅλων τῶν φιλελευθέρων Ἰταλῶν. Ἦτο δὲ ὁ Πάπας οὗτος ὁ περίφημος Πῖος Θ', γενόμενος Πάπας ἀπὸ τοῦ 1847. Ἀλλ᾽ ὁ Πῖος Θ', βλέπων τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας ἐπικρατούσας εἰς Ρώμην, μετενόησεν ὕστερον διὰ τὰς παραχωρήσεις του, καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως, ὁπόθεν τὸν ἐπανέφεραν εἰς τὴν Ρώμην (1849) Γαλλικὰ στρατεύματα, πεμφθέντα ὑπὸ τῆς τότε δημοκρατικῆς κυβερνήσεως τῆς Γαλλίας.

Τὰ στρατεύματα ἐκεῖνα ἔμειναν ἔκτοτε ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς Ρώμην πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ Πάπα. Οὕτω δὲ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ἐφάνη ὅλως ἀντιφατικὴ πρὸς τὴν ἐσωτερικήν. Διότι, ἐνῷ ἐσωτερικῶς ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, εἰς Ρώμην εἰργάζετο ἐναντίον τῆς δημοκρατίας καὶ ὑπὲρ τοῦ Πάπα. Ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος Ναπολέων, ὁ ὁποῖος εἶχε γίνει τότε πρόεδρος τῆς δημοκρατίας καὶ ἐμελέτα νὰ γείνῃ καὶ αὐτοκράτωρ, εἶχεν ἀνάγκην τῆς εὐμενείας τοῦ Πάπα, διὰ νὰ ἔχῃ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ κλήρου καὶ τῶν πιστῶν καθολικῶν διὰ τὰ περὶ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος σχέδιά του.

Καὶ αὐταὶ αἱ εἰς τὴν Αὐστρίαν ὑποκείμεναι Ἰταλικαὶ χῶραι, Λομβαρδία καὶ Βενετία, ἐπανέστησαν κατὰ τῆς Αὐστρίας, τὴν ὁποίαν ἐμίσουν ὅλοι οἱ Ἰταλοὶ ὡς ξένον δεσποτικὸν κράτος ὑποστηρίζον εἰς Ἰταλίαν τὴν τυραννίαν καὶ τὴν ἀντίδρασιν.

Μεταξὺ τῶν Ἰταλικῶν κρατῶν τὸ μᾶλλον φιλελεύθερον ἦτο τὸ Πεδεμόντιον ἢ βασίλειον τῆς Σαρδηνίας. Οἱ ἡγεμόνες τοῦ κράτους τούτου, ὄντες καὶ λεγόμενοι ἡγεμόνες τοῦ οἴκου τῆς Σαβοΐας, ὑπεστήριζαν τὰς περὶ ἑνώσεως τῆς Ἰταλίας ἰδέας, ἦσαν δὲ ἄλλως βέβαιοι ὅτι διὰ τῆς ἑνώσεως ταύτης ὁ οἶκος αὐτῶν ἔμελλε νὰ μεγαλυνθῇ καὶ νὰ βασιλεύσῃ εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους βασιλεὺς ἐκ τοῦ οἴκου τούτου ἦτο ὁ Κάρολος Ἀλβέρτος. Οὗτος ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας τῶν Ἰταλῶν, τῆς ἑνώσεως δηλαδή, ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ εἰς πόλεμον καὶ πρὸς

τὴν Αὐστρίαν. Εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐνικήθη ὁλοσχερῶς εἰς τὴν μάχην τῆς Νοβάρας (23 Μαρτίου 1849). Ἡ Αὐστρία ὑπερίσχυσε καὶ ὅλοι οἱ ἐξορισθέντες ἡγεμόνες τῶν Ἰταλικῶν κρατῶν ἀποκατεστάθησαν εἰς τοὺς θρόνους των. Ἀλλ' ἡ συμπάθεια τῶν Ἰταλῶν πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἰταλικῆς ἰδέας πολεμήσαντα καὶ νικηθέντα βασιλικὸν οἶκον τῆς Σαβοΐας ἔτι μᾶλλον ηὐξήθη, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἡ ἧττα ἐκείνη ὑπῆρξεν ἠθικὴ νίκη. Εἰς τὴν καρδίαν ὅλων τῶν Ἰταλῶν πατριωτῶν ἐβασίλευεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας, ἐχρειάζοντο δὲ μόνον ἐξωτερικαὶ περιστάσεις εὐνοϊκαὶ διὰ νὰ νικηθῇ καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἐχθρός, ἡ Αὐστρία. Αἱ εὐνοϊκαὶ αὗται περιστάσεις παρουσιάσθησαν μετά τινα ἔτη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ τοῦ νικηθέντος βασιλέως, ἐπὶ τοῦ Βίκτωρος δηλαδὴ Ἐμμανουήλ, ὅστις ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην τῆς Νοβάρας διεδέχθη τὸν οἰκειοθελῶς παραιτηθέντα πατέρα του.

Ἀγὼν ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ ἑνώσεως ὅμοιος πρὸς τὸν τῆς Ἰταλίας ἤρχισε τὸ 1848 καὶ εἰς Γερμανίαν. Οἱ δύο οὗτοι λαοί, ὁ Ἰταλικὸς καὶ ὁ Γερμανικός, ἦσαν ὁμοιοπαθεῖς κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀμφοτέρων ἡ πατρὶς ἦτο διῃρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη παρέλυε τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν δύναμιν ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Τὸ 1848 λοιπόν, μετὰ τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπανάστασιν, ἔγεινε μεγάλη κίνησις καὶ εἰς Γερμανίαν, ἔγεινε δὲ καὶ εἰρηνική τις ἐπανάστασις. Ἐξ ὅλων δηλαδὴ τῶν χωρῶν τῆς Γερμανίας, ἄνευ τῆς ἀδείας οὔτε τῶν ἰδιαιτέρων Γερμανικῶν

κυβερνήσεων, οὔτε τοῦ κοινοῦ Γερμανικοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συμβουλίου, συνῆλθαν εἰς Φραγκφούρτην ἀντιπρόσωποι καὶ συνεκρότησαν ἐκεῖ συνέλευσιν ἢ κοινοβούλιον ἐθνικόν. Τὸ κοινοβούλιον τοῦτο ἐθεώρησεν ἑαυτὸ ὡς κυρίαρχον ἐθνικὴν συνέλευσιν τῆς ὅλης Γερμανίας, καὶ ἐπεχείρησε νὰ μεταρρυθμίσῃ διὰ νόμων συντακτικῶν τὸ πολίτευμα τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, κατὰ τοὺς πόθους τῶν Γερμανῶν πατριωτῶν τῶν ζητούντων τὴν ἰσχυροτέραν ἕνωσιν τῆς Γερμανίας καὶ τὴν ἵδρυσιν ἰσχυροῦ Γερμανικοῦ κράτους. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο πολλὰς εἶχε δυσκολίας· διότι διὰ νὰ ἑνωθῇ ἡ Γερμανία εἰς κράτος ἰσχυρὸν ἔπρεπε τὰ πολλὰ μικρὰ κράτη καὶ οἱ ἡγεμόνος αὐτῶν νὰ ταχθοῦν ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ ἰσχυροτέρου μεταξὺ τῶν κρατῶν καὶ ἡγεμόνων. Ἀλλὰ τὰ ἰσχυρότερα κράτη ἦσαν δύο, τὸ Πρωσσικὸν καὶ τὸ Αὐστριακόν. Κανὲν δὲ τῶν κρατῶν τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἄλλου. Τέλος ἡ Συνέλευσις ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς Φρειδερῖκος Γουλιέλμος Δ' ἀνηγορεύθη καὶ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ. Ἀλλ' οὗτος, καὶ διότι ἐθεώρει τὴν Συνέλευσιν ἐπαναστατικὴν καὶ διότι ἐφοβεῖτο περιπλοκὰς πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὸ προσφερόμενον εἰς αὐτὸν αὐτοκρατορικὸν στέμμα τῆς Γερμανίας. Οὕτω δὲ ἐματαιώθη τὸ ἔργον τῆς Συνελεύσεως. Ἀλλ' οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἑνώσεως, βλέποντες ὅτι δι' αὐτοκρατορίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἕνωσις τῆς Γερμανίας, ἐζήτησαν νὰ ἐπιτύχουν τοῦτο διὰ δημοκρατίας. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔγειναν εἰς

τινας Γερμανικὰς χώρας κινήματα δημοκρατικὰ καὶ ἱδρύθησαν δημοκρατικαὶ κυβερνήσεις. Τὰ κινήματα ταῦτα κατεστάλησαν ταχέως ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων καὶ ἰδίως ὑπὸ τῆς Πρωσσικῆς, καὶ ἐπανῆλθαν τὰ πράγματα διὰ τὴν ὅλην Γερμανίαν εἰς τὸ πρώην καθεστώς. Οἱ περὶ ἑνώσεως ὅμως πόθοι ἔμεναν πάντοτε ζωηροὶ εἰς τὴν μεγάλην πλειονότητα τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

Οὕτως εἰς τὸν πολιτικὸν ὀργανισμὸν τῆς ὅλης Γερμανίας, ἢ Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, δὲν ἐπῆλθε καμμία μεταβολή. Ἀλλὰ τὰ ἰδιαίτερα Γερμανικὰ κράτη ὑπέκυψαν ἐν μέρει εἰς τὸ ῥεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ παρεδέχθησαν πολιτεύματα μᾶλλον φιλελεύθερα. Τοῦτο ἔγεινεν εἰς Πρωσσίαν μετὰ μικρὰν ἀλλ' αἱματηρὰν ἐπαναστατικὴν κίνησιν, καὶ τὸ κράτος τοῦτο, πρώτην φορὰν μετὰ τὸ 1815, ἔλαβε τὸ 1848 συνταγματικὸν φιλελεύθερον πολίτευμα. Τὸ αὐτὸ ἔγεινε καὶ εἰς Αὐστρίαν μετὰ αἱματηρὰν ἐπανάστασιν εἰς Βιένν ην, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους τούτου. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε τὴν πτῶσιν καὶ τὴν φυγὴν τοῦ ἕως τότε (1848) ἀρχικαγκελαρίου τοῦ κράτους, πρίγκιπος Μεττερνίχου. Ὁ Μεττερνῖχος ἐθεωρεῖτο ὁ κυριώτατος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀντιδραστικοῦ μοναρχικοῦ συστήματος εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ διὰ τοῦτο ἐμισεῖτο ὑπὸ ὅλων τῶν φιλελευθέρων τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ πτῶσις τοῦ ἕως τότε παντοδυνάμου ὑπουργοῦ ἐθεωρήθη ὡς νίκη αὐτῶν. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδος Α' παρῃτήθη διὰ νὰ μὴ δώσῃ σύνταγμα ὁπωσοῦν φιλελεύθερον, διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ ἀνεψιός του Φραγ-

κῖσκος Ἰωσήφ, ὁ νῦν αὐτοκράτωρ, ὅστις ἔδωκε περιωρισμένον τι σύνταγμα εἰς τὸ κράτος του.

Κατὰ τὸ ἔτος 1849 ἐπανέστησαν κατὰ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως καὶ οἱ Οὔγγροι. Οἱ Οὔγγροι εἶναι λαὸς (καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ διὰ τὸν πληθυσμὸν αὐτοῦ) σπουδαιότατος, μετὰ τοὺς Γερμανούς, εἰς τὴν Αὐστριακὴν αὐτοκρατορίαν. Ἔχοντες ἀπὸ τοῦ 9ου μ. Χ. αἰῶνος ἐλεύθερον κράτος Οὐγγρικόν, εἶχαν ἐν μέρει ἑνωθῆ μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, ἐν μέρει δὲ εἶχαν ὑποταχθῆ εἰς τὴν Τουρκίαν. Κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ὑπετάχθησαν εἰς τὴν Αὐστρίαν. Ἐπαναστατήσαντες λοιπὸν τὸ 1849 ἐζήτουν νὰ ἱδρύσουν κράτος ὅλως ἐλεύθερον ἀπὸ τῶν Αὐστριακῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκήρυξαν δημοκρατίαν Οὐγγρικὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Κόσσούθ. Οἱ Αὐστριακοὶ ἐπελθόντες κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐνικήθησαν, τότε δὲ ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῆς Ρωσίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἔστειλε στρατὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πάσκεβιτζ. Προσβληθέντες οἱ Οὔγγροι ὑπὸ Ρώσων ὁμοῦ καὶ Αὐστριακῶν ἐνικήθησαν. Οὕτω κατελύθη ἡ Οὐγγρικὴ δημοκρατία καὶ ἡ χώρα ἔγεινε πάλιν Αὐστριακή. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος, ὅστις καὶ ἄλλως πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑπεστήριζε πολιτικῶς καὶ ἠθικῶς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸ ἀπολυταρχικὸν σύστημα, ἐθεωρήθη ἔτι περισσότερον ὡς ἐχθρὸς ὑπὸ τῶν φιλελευθέρων, μετὰ τὴν ἀνάμιξίν του εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Οὐγγαρίας. Διὰ τοῦτο, ὅτε μετ' ὀλίγον περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς

τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, οὐδεμία συμπάθεια ἐδείχθη πρὸς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν.

ζ') Ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος.

Ἀφορμὴ τοῦ μεγάλου ἀνατολικοῦ πολέμου, τοῦ λεγομένου Κριμαϊκοῦ, ἦσαν αἱ ἔριδες τῶν Λατίνων πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, περὶ τῆς κατοχῆς διαφόρων προσκυνημάτων εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὰ πέριξ. Αἱ ἔριδες αὗται ὑπῆρχαν πρὸ αἰώνων. Καὶ οἱ μὲν Λατῖνοι εἰς τὰς ἀξιώσεις των εἶχαν πάντοτε τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας, οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι ὑπερήσπιζαν μόνοι τὰ δικαιώματά των ἀπέναντι τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, μέχρις ὅτου ἐπ' ἐσχάτων ἀπέκτησαν καὶ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ρωσίας. Ὁ ἀπὸ τοῦ 1849 γενόμενος πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας Λουδοβῖκος Ναπολέων, ὅστις καὶ εἰς Ρώμην, ὡς εἴδομεν, ὑπεστήριζε τὸν Πάπαν, ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῶν Ἁγίων Τόπων, καὶ ἔπεισε τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν ν' ἀναγνωρίσῃ τινὰς ἀξιώσεις τῶν Λατίνων. Ἀλλὰ κατὰ τῆς διαγωγῆς τῆς Πύλης διεμαρτυρήθη ὁ αὐτοκράτωρ Νικόλαος ὡς προστάτης τῆς Ὀρθοδοξίας. Ὁ Σουλτᾶνος ἀνεκάλεσε τὰς εἰς τοὺς Λατίνους γενομένας παραχωρήσεις. Ἀλλ' ὁ Νικόλαος θέλων νὰ τύχῃ ἱκανοποιήσεως περιφανεστέρας, θέλων δὲ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὴν Τουρκίαν διὰ τὴν πρώτην διαγωγήν της εἰς τὸ ζήτημα, ἀπήτησε (1852—1853) νέας εὐρυτάτας παραχωρήσεις ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν παντελῆ ἀνεξαρτησίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ

Πατριάρχου καὶ τῆς εἰς Τουρκίαν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλας τινὰς προνομίας, αἱ ὁποῖαι καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἐθεωρήθησαν ὡς κλονοῦσαι τὰ θεμέλια τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸ ἐτῶν ἤδη ὁ Νικόλαος εἶχε προτείνει μυστικῶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας, ἡ Ἀγγλία ὑποπτεύσασα ὅτι ὁ Νικόλαος ἐζήτει πρόφασιν νὰ ἐκτελέση τὰ σχέδια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ δὲν ἐπεδοκίμαζεν, ἡνώθη μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἤδη (ἀπὸ τοῦ 1852) Ναπολέοντος καὶ ἀντέπραξε κατὰ τῶν Ρωσικῶν ἀπαιτήσεων. Ἡ Τουρκία, τῆς ὁποίας Σουλτᾶνος ἦτο ὁ Ἀβδοὺλ-Μεζίτ, ἐνθαρρυνθεῖσα ἐκ τούτων, ἀπέρριψε τὰς ἀξιώσεις τῆς Ρωσίας καὶ οὕτως ἐξερράγη ὁ πόλεμος. Ἡ Ρωσία ἐπετέθη κατὰ τῆς Τουρκίας διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ, τῆς Βλαχομολδαυΐας, τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Βουλγαρίας. Ἀλλ' ἡ Αὐστρία, ἡ πρὸ μικροῦ ὑπὸ τῆς Ρωσίας σωθεῖσα ἀπὸ καταστροφῆς κατὰ τὴν Οὐγγρικὴν ἐπανάστασιν, ἔλαβε θέσιν ἀπειλητικὴν κατὰ τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία ἠναγκάσθη οὕτω ν' ἀνακαλέση τὰ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως εἰς Βουλγαρίαν καὶ εἰς Μολδοβλαχίαν στρατεύματά της. Τὴν Μολδοβλαχίαν κατέλαβε στρατιωτικῶς τότε ἡ Αὐστρία, διὰ νὰ ἐμποδίση πᾶσαν ἐκεῖθεν νέαν ἐκστρατείαν τῶν Ρώσων.

Ἐντεῦθεν ἡ θέσις τῶν Τούρκων καὶ τῶν συμμάχων ἐβελτιώθη. Ἀντὶ νὰ ὑπερασπίζουν τὰς τουρκικὰς χώρας κατὰ τοῦ ἐπερχομένου Ρωσικοῦ στρατοῦ, αὐτοὶ ἔλαβον ἐπιθετικὴν θέσιν καὶ προσέβαλαν τὴν Κριμαίαν, καὶ

ἰδίως τὴν Σεβαστούπολιν, τὸ ἐκεῖ περίφημον Ρωσικὸν φρούριον καὶ ναύσταθμον. Οἱ Ρῶσοι οἱ ἴδιοι ἠναγκάσθησαν τότε νὰ βυθίσουν καὶ καταστρέψουν τὸν Ρωσικὸν στόλον τῆς Μαύρης θαλάσσης. Μετὰ πόλεμον δὲ διαρκέσαντα δύο περίπου ἔτη, καὶ μετὰ πολλὰς μάχας, οἱ σύμμαχοι κατέλαβαν τὴν Σεβαστούπολιν. Τότε συνωμολογήθη εἰρήνη, τὴν ὁποίαν διηυκόλυνεν ὁ ἓξ μῆνας πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Σεβαστουπόλεως ἐπελθὼν θάνατος τοῦ Νικολάου (2 Μαρτίου 1855).

Ἡ εἰρήνη αὕτη συνωμολογήθη εἰς Παρισίους, ἐπέβαλε δὲ περιορισμούς τινας καὶ ταπεινώσεις εἰς τὴν Ρωσίαν. Ἡ προστασία τῶν εἰς Τουρκίαν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, τὴν ὁποίαν εἶχε λάβει ἡ Ρωσία ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διὰ διαφόρων πρὸς τὴν Τουρκίαν συνθηκῶν, καθὼς καὶ τῆς Μολδοβλαχίας ἡ προστασία, ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ ἐδόθησαν εἰς ὅλας τὰς μεγάλας δυνάμεις· ἀνεγνωρίσθη δὲ ἡ ἀκεραιότης καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ὅμως ἔλαβεν ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης πάνδημον ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ ἰσοπολιτείαν εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους του καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέδωκε τὸ περίφημον σουλτανικὸν διάταγμα τὸ καλούμενον Χάττι χουμαγιοὺν (=ὕψιστον διάταγμα). Ταπεινωτικοὶ ὅροι τῆς συνθήκης διὰ τὴν Ρωσίαν ἦσαν ἡ ἀφαίρεσις μικρᾶς ἐκτάσεως γῆς παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ ὁ ὅρος τῆς συνθήκης ὁ ἀπαγορεύων εἰς αὐτὴν νὰ διατηρῇ στόλον εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ νὰ ὀχυρώνῃ τὰ παράλιά της· οὕτω δὲ παρεδίδοντο ταῦτα εἰς τὴν διά-

κρισιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Τουρκικοῦ στόλου.

Τῶν ταπεινωτικῶν τούτων ὅρων ἀπηλλάγη ἡ Ρωσία μετὰ 15 ἔτη (1871), ὁπότε ἡ Γαλλία ἐνικήθη ὑπὸ τῆς ἡνωμένης Γερμανίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ, ἡ Γαλλία μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἦτο ἡ πρώτη δύναμις τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων Γ' ἐθεωρεῖτο διαιτητὴς τῆς Εὐρώπης, ἀντικαταστήσας κατὰ τὰ πρωτεῖα τὸν τσάρον Νικόλαον Α'.

Ἐπωφελούμενος ἐκ τῆς τοιαύτης δυνάμεώς του ὁ Ναπολέων ἐπεχείρησε μετ' ὀλίγα ἔτη νέον πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἔχων σύμμαχον τὸ Πεδεμόντιον.

η') Γαλλοϊταλικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἡ ἐλευθέρωσις καὶ ἕνωσις τῆς Ἰταλίας.

Τὸ κράτος τοῦ Πεδεμοντίου εἰργάζετο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1849 διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς μεγάλης Ἰταλικῆς ἰδέας τῆς ἑνότητος τῆς Ἰταλίας. Τὸ μέγιστον κώλυμα πρὸς τοῦτο ἦτο, ὡς εἴπομεν, ἡ Αὐστρία, ἡ ὁποία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἄνευ συμμαχίας μετὰ μεγάλου κράτους. Τοιαύτην συμμαχίαν μετὰ τῆς Γαλλίας κατώρθωσε νὰ παρασκευάσῃ ὁ μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ Πεδεμοντίου Καβούρ. Διαρκοῦντος ἤδη τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, τὸ Πεδεμόντιον εἶχε πέμψει μικρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν κατὰ τῆς Ρωσίας διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμπάθειαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τῆς πράξεώς της ἐκείνης ἔλαβε μέρος καὶ

εἰς τὸ συνέδριον τῆς συνθήκης καὶ παρέστησεν οὕτω πρόσωπον σπουδαίας Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως.

Ὁ κατὰ τῆς Αὐστρίας πόλεμος τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Γαλλίας (1859) ἐπέφερε τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Λομβαρδίας, μετὰ τὰς ἥττας τὰς ὁποίας ἔπαθεν ἡ Αὐστρία εἰς τὰς περιφήμους μάχας τῆς Μαγέντας καὶ τοῦ Σολφερίνου· ἡ δὲ Βενετία ἔμεινε πάλιν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς Αὐστρίας. Οὕτω τὸ ἄμεσον κέρδος τοῦ πολέμου τούτου διὰ τὸ Πεδεμόντιον καὶ τὴν Ἰταλίαν δὲν ὑπῆρξε μέγα. Μέγιστον ὅμως ἦτο τὸ ἔμμεσον κέρδος, διότι μετὰ τὴν ἧτταν τῆς Αὐστρίας ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Ἰταλῶν ἐπέφερεν εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν ἐξέγερσιν γενικὴν κατὰ τῶν μικρῶν ἡγεμόνων, καὶ ὁ ἐθνικὸς ἥρως τῶν Ἰταλῶν, ὁ στρατηγὸς Ἰωσὴφ Γαριβάλδης, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, κατέλυσε τὸ κράτος τῆς Νεαπόλεως· ἐξεδιώχθησαν δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἰταλοὶ ἡγεμόνες, πλὴν τοῦ Πάπα, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ κράτος περιωρίσθη εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὰ πέριξ. Διότι, ὡς εἴδομεν, Γαλλικὸς στρατὸς κατεῖχε τὴν Ρώμην καὶ ἐπροστάτευε τὸν Πάπαν.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν ὅλων τῶν μικρῶν ἡγεμόνων ὁ βασιλεὺς Βίκτωρ Ἐμμανουὴλ τοῦ Πεδεμοντίου ἐκηρύχθη βασιλεὺς τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας (1861). Οὕτως ἐπραγματοποιήθη κατὰ μέγα μέρος ἡ μεγάλη ἰδέα τῶν Ἰταλῶν. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἡνωμένου Ἰταλικοῦ κράτους ἔλειπον δύο ἔτι λαμπραὶ Ἰταλικαὶ χῶραι, ἡ Βενετία καὶ ἡ Ρώμη. Τὴν Βενετίαν κατέλαβε μετ'

ὀλίγον ἡ Ἰταλία διὰ τοῦ Αὐστροπρωσσικοῦ πολέμου (1866), ὅτε εἶχε συμμαχήσει μετὰ τῆς Πρωσσίας ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, τὴν δὲ Ρώμην κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870, ὅτε οἱ Γάλλοι ἀπέσυραν τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

θ') Αὐστροπρωσσικὸς πόλεμος τοῦ 1866.

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅπως ὁ Ἰταλικός, οὕτω καὶ ὁ Γερμανικὸς λαὸς ὡς μεγάλην ἰδέαν εἶχε τὴν ἕνωσιν τῆς Γερμανίας εἰς ἓν ἰσχυρὸν Γερμανικὸν κράτος. Αἱ κατὰ τὰ ἔτη 1848—1849 γενόμεναι πρὸς τοῦτο ἀπόπειραι ἀπέτυχαν, ἀπέδειξαν ὅμως ὅτι, διὰ νὰ γείνῃ τοιαύτη ἕνωσις, ἔπρεπε μία τῶν δύο μεγάλων Γερμανικῶν δυνάμεων, ἡ Αὐστρία ἢ ἡ Πρωσσία, νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἡ δὲ ὁμοσπονδία αὕτη ἔπρεπε νὰ διοργανωθῇ ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἡγεμονίαν τῆς μενούσης εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν μεγάλης Γερμανικῆς δυνάμεως. Ἡ κοινὴ γνώμη εἰς Γερμανίαν ἤθελε μᾶλλον τὴν ἔξωσιν τῆς Αὐστρίας ἐκ τῆς ὁμοσπονδίας καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσσίας. Τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τῆς κοινῆς γνώμης ἐπραγματοποίησε διὰ βιαίων μέσων ὁ ἀπὸ τοῦ 1862 γενόμενος πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσσίας Ὄθων Βίσμαρκ.

Ὁ Βίσμαρκ κατ' ἀρχὰς συνωμολόγησε συμμαχίαν μετὰ τῆς Αὐστρίας ἐναντίον τῆς Δανίας.

Δύο χῶραι Γερμανικαὶ εἰς τὴν βόρειον Γερμανίαν, ἡ Ὀλστατία ἢ Χόλστεϊν καὶ τὸ Σλέσβικον, τὰ λεγόμενα

Παράλβια δουκᾶτα (ὡς κείμενα παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄλβιν), ἦσαν κτήσεις τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Δανίας. Οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ δουκᾶτα ἐκεῖνα Γερμανοὶ ἀπεστρέφοντο τὴν Δανικὴν κυριαρχίαν καὶ πολλάκις ἐπανέστησαν κατὰ ταύτης βοηθούμενοι ἠθικῶς ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ. Ἡ κοινὴ γνώμη εἰς Γερμανίαν ἀπῄτει νὰ ἀποσπασθοῦν τὰ δουκᾶτα ἀπὸ τὴν Δανίαν, ἀλλ' οὔτε ἡ Γερμανικὴ ὁμοσπονδία οὔτε οἱονδήποτε Γερμανικὸν κράτος ἀνελάμβανε τὸ ἔργον τοῦτο. Τέλος ὁ Βίσμαρκ κατώρθωσε νὰ ἑνώσῃ τὰ δύο ἰσχυρότατα Γερμανικὰ κράτη, Αὐστρίαν καὶ Πρωσσίαν, εἰς συμμαχίαν κατὰ τῆς Δανίας. Εἰς τον πόλεμον τὸν προελθόντα ἐντεῦθεν (1864) οἱ Δανοί, καίτοι ἦσαν ὀλίγοι καὶ ἀδύνατοι, ἀντέταξαν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν ἀλλ' ἐνικήθησαν μετὰ ἔνδοξον ἀγῶνα. Τὰ δουκᾶτα τότε κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, ἀλλ' εἰς τὸ ζήτημα τῆς κατοχῆς τῶν δουκάτων αἱ δύο Δυνάμεις περιῆλθαν εἰς ἔριδας, αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1866. Τὸν πόλεμον τοῦτον ἤθελεν ὁ Βίσμαρκ ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς Γουλιέλμος Α' τῆς Πρωσσίας, ὄχι μόνον διὰ τὴν κτῆσιν τῶν δουκάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐκδιωχθῇ ἡ Αὐστρία ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν. Τοῦτο ἐπέτυχε διὰ τῶν λαμπρῶν νικῶν τῶν Πρώσσων ἐναντίον τῶν Αὐστριακῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συμμαχησάντων Γερμανικῶν κρατῶν (Βαυαρίας, Σαξονίας, Ἀννοβέρου, Βυρτεμβέργης, Βάδεν, Ἔσσης Κασσέλης, Ἔσσης Δαρμστάδης, Νασσάου), καὶ ἰδίως διὰ τῆς περιφήμου μάχης τῆς Σαδόβας. Ἡ μετὰ τὴν νίκην ταύ-

την συνομολογηθεῖσα συνθήκη τῆς Πράγας τὰ μὲν δουκᾶτα παρέδιδεν εἰς τὴν Πρωσσίαν, τὴν δὲ Αὐστρίαν ὑπεχρέωσε νὰ ἐξέλθῃ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας.

Ἡ ὁμοσπονδία αὕτη μετερρυθμίζετο ὡς ἑξῆς: Ἀντὶ τῆς Γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, χαλαρῶς καὶ ἀσθενῶς ὠργανωμένης, ὁποία ἦτο ἡ τοῦ 1815, ἱδρύθη ὁμοσπονδία τῶν κρατῶν τῆς βορείου Γερμανίας ἰσχυρῶς ὠργανωμένη ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἡγεμονίαν τῆς Πρωσσίας, τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς ἔγεινε στρατιωτικὸς ἡγεμὼν τῆς ὁμοσπονδίας. Ἡ Πρωσσία δὲ διηύθυνε καὶ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῆς ὁμοσπονδίας. Πλὴν τούτου κράτη τινὰ Γερμανικὰ ἐκ τῶν νικηθέντων (τὸ βασίλειον τοῦ Ἀννοβέρου, τὸ μέγα δουκᾶτον τῆς Ἔσσης Κασσέλης, τὸ δουκᾶτον τῆς Νασσάου καὶ ἡ ἐλευθέρα πόλις Φραγκφούρτη), προσηρτήθησαν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Πρωσσίας. Τὰ κράτη τῆς νοτίου Γερμανίας, τὰ βασίλεια τῆς Βαυαρίας, Βυρτεμβέργης καὶ τὸ μέγα δουκᾶτον τῆς Βάδης, ἔμεναν ἐκτὸς τῆς ὁμοσπονδίας, ἀλλὰ καὶ ταῦτα συνεδέοντο δι' ἰδιαιτέρων συμμαχικῶν συνθηκῶν πρὸς τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Ὁμοσπονδίαν.

Εἰς τὸν Αὐστροπρωσσικὸν τοῦτον πόλεμον ἡ Ἰταλία ἐπολέμησε κατὰ τῆς Αὐστρίας, συνομολογήσασα συμμαχίαν πρὸς τὴν Πρωσσίαν. Οἱ Ἰταλοὶ ἐνικήθησαν ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. Μεθ' ὅλα ταῦτα διὰ τῶν νικῶν τῆς Πρωσσίας ἡ Βενετία ἐδόθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ ὁποία τὴν παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὥστε πρὸς

συμπλήρωσιν τῆς Ἰταλικῆς ἑνότητος ἔμενε μόνον ἡ ἕνωσις τῆς Ρώμης.

ι΄) Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος 1870—1871.

Φυσικὴ καὶ λογικὴ ἀκολουθία τοῦ Αὐστροπρωσσικοῦ πολέμου ἦτο ὁ πόλεμος ὁ Γαλλοπρωσσικὸς ἢ Γαλλογερμανικός. Ἀνέκαθεν, ἀπὸ αἰώνων, πολιτικὴ τῆς Γαλλίας θεμελιώδης ἦτο νὰ μὴ ἑνωθῇ ἡ Γερμανία εἰς κράτος ἰσχυρόν, διότι ἡ ὕπαρξις ἡνωμένης καὶ ἰσχυρᾶς Γερμανίας ἐθεωρεῖτο ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην πολιτικὴν ἡγεμονίαν, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν ἐπεζήτουν οἱ ἰσχυροὶ ἡγεμόνες τῆς Γαλλίας. Διὰ τοῦτο πολιτικὴ αὐτῶν ἦτο νὰ διατηροῦν τὴν διαίρεσιν τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑποστηρίξεως τῶν μικρῶν Γερμανικῶν κρατῶν, πρότερον μὲν ἐναντίον τῆς Αὐστρίας, κατόπιν δὲ ἐναντίον τῆς Πρωσσίας. Αἱ νῖκαι λοιπὸν τῆς Πρωσσίας κατὰ τὸ 1866, ἡ αὔξησις αὐτῆς διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν παραλβίων δουκάτων καὶ τῶν κρατῶν τῶν διὰ τοῦ πολέμου καταλυθέντων, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἕνωσις μεγάλου μέρους τῆς Γερμανίας ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἦσαν ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῆς Γαλλίας.

Ὁ πόλεμος καθίστατο ἀναγκαῖος διὰ τὸν Ναπολέοντα Γ΄ καὶ διότι οὗτος εἶχεν ὑποστῇ ἱκανὰς ἀποτυχίας πολιτικὰς καὶ στρατιωτικάς. Ἐκστρατεία τις κατὰ τοῦ Μεξικοῦ εἰς Ἀμερικὴν ἐπιτυχὴς ἐν ἀρχῇ, ἀτυχεστάτη εἰς τὸ τέλος, εἶχεν ἐλαττώσει πολὺ τὴν

δόξαν τῆς αὐτοκρατορίας του πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Συνετέλει εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος δυσαρέσκειαν τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀποτυχία τῆς κατὰ τὸ 1863 μεγάλης ἐπαναστάσεως τῶν Πολωνῶν κατὰ τῆς Ρωσίας· ἡ Ρωσία, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Πρωσσίας, κατέστειλεν ἀμειλίκτως τὴν ἐπανάστασιν, μὴ πτοηθεῖσα ἐκ τῶν περὶ πολέμου ἀπειλῶν τῆς Γαλλίας. Ταῦτα πάντα κατέρριψαν τὴν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἡ δημοκρατικὴ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολίτευσις ἔγεινεν ἰσχυρά, ἀναγκάσασα αὐτὸν νὰ μεταρρυθμίσῃ, τὸ 1870, τὸ σύνταγμα τῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τὸ φιλελευθερώτερον. Ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1870 εἰς Ἱσπανίαν, ὅπου κατὰ τὸ 1868 κατόπιν ἐπαναστάσεως εἶχε διωχθῆ ἡ βασιλεύουσα Βουρβωνικὴ δυναστεία, ὁ θρόνος ἔμενε κενός· κατὰ συνέπειαν δὲ μυστικῶν διαπραγματεύσεων προσεκαλεῖτο ὡς βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας Γερμανὸς ἡγεμών, συγγενὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Πρωσσίας. Τὴν νέαν ταύτην ἐπιτυχίαν τῆς Πρωσσίας μὴ στέργουσα ἡ κυβέρνησις τοῦ Ναπολέοντος περιεπλέχθη εἰς διαμαρτυρήσεις καὶ διαπραγματεύσεις, συνέπεια τῶν ὁποίων ἦτο ἡ ἔκρηξις πολέμου κατὰ τῆς Πρωσσίας.

Ἀλλ' εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐφάνη ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ τῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Γερμανίας. Ἡ νότιος Γερμανία μείνασα πιστὴ εἰς τὴν ὑπὸ τὴν Πρωσσίαν ὁμοσπονδίαν τῆς βορείου Γερμανίας ἐξεστράτευσεν ὁμοῦ, ὁ δὲ ἡνωμένος Γερμανικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ βασιλέως Γουλιέλμου Α', ἔχων

στρατιωτικοὺς ἀρχηγοὺς ἱκανωτάτους καὶ μάλιστα τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου, τὸν μεγαλοφυᾶ Μόλτκε, ἐκέρδισε σειρὰν αἱματηρῶν ἀλλὰ λαμπρῶν νικῶν. Στρατοὶ ὁλόκληροι μεγάλοι ᾐχμαλωτίσθησαν, φρούρια μεγάλα ἐξ ἐφόδου ἢ διὰ πολιορκίας ἐκυριεύθησαν· αὐτὴ ἡ πόλις τῶν Παρισίων πολιορκηθεῖσα μετὰ πεντάμηνον πολιορκίαν παρεδόθη.

Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, πρὸ τῆς πολιορκίας ἔτι τῶν Παρισίων, ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων, μετὰ τὰς πρώτας μεγάλας ἀποτυχίας, παρεδόθη ἐν Σεδὰν αἰχμάλωτος μετὰ στρατοῦ 180 χιλ. εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας (2 7βρίου 1870). Τὴν παράδοσιν τοῦ Ναπολέοντος ἠκολούθησεν εἰς Παρισίους ἐπανάστασις, ἀνατρέψασα τὴν δυναστείαν τοῦ Ναπολέοντος καὶ κηρύξασα τὴν δημοκρατίαν (4 Σεπτεμβρίου 1870).

Μετὰ δὲ τὴν παράδοσιν τῶν Παρισίων (κατὰ Φεβρουάριον) συνελθοῦσα ἐθνικὴ Συνέλευσις συνωμολόγησε διὰ τοῦ Θιέρσου, τὸν ὁποῖον διώρισε τότε ἀρχηγὸν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ἔπειτα δὲ καὶ Πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, εἰρήνην προκαταρκτικὴν πρὸς τὸν νικητήν, ἥτις ἔγεινεν ὁριστικὴ διὰ τῆς συνθήκης τῆς Φραγκφούρτης. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἡ Γαλλία ἀπώλεσε δύο μεγάλας ἐπαρχίας, τὴν Ἀλσατίαν καὶ μέρος τῆς Λοθαριγγίας, αἵτινες προσηρτήθησαν εἰς τὸ Γερμανικὸν κράτος, καὶ ὑπεχρεώθη νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν Γερμανίαν πέντε δισεκατομμύρια φράγκα, μέχρι τῆς τελείας πληρωμῆς τῶν ὁποίων μέρος τοῦ Γαλλικοῦ ἐδάφους κατείχετο ὑπὸ Γερμανικῶν στρατευμάτων.

Διὰ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου ἡ Γαλλία ἀπώλεσε τὴν ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ ἰδίως πολέμου ἀποκτηθεῖσαν πρώτην θέσιν καὶ μεγάλην δύναμιν εἰς Εὐρώπην. Τοὐναντίον δὲ ἡ Πρωσσία, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ Γερμανία, κατέστη πρώτη στρατιωτικὴ δύναμις τῆς Εὐρώπης καὶ προσέλαβε μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν. Καὶ ἐσωτερικῶς δὲ ἐπίσης ἐνισχύθη ἡ Γερμανία. Διότι ἡ τῆς Πρωσσίας ἡγεμονία ἐξετάθη εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν, καὶ τὰ νότια κράτη εἰσῆλθαν εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν, ἡ ὁποία δὲν ἦτο πλέον ὁμοσπονδία τῆς βορείου Γερμανίας, ἀλλὰ τῆς ὅλης Γερμανίας. Ὠνομάσθη μάλιστα τώρα Γερμανικὴ αὐτοκρατορία ἢ Γερμανικὸν κράτος, διότι διαρκοῦντος ἔτι τοῦ πολέμου ὁ πρόεδρος καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς ὁμοσπονδίας, ὁ βασιλεὺς δηλαδὴ τῆς Πρωσσίας, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων «αὐτοκράτωρ». Ἡ ἀναγόρευσις ἔγεινεν εἰς Βερσαλλίας, ἐντὸς τῶν περιφήμων ἀνακτόρων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', ἐκείνου δηλαδὴ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος, ὅπως ὕστερον ὁ Ναπολέων, εἶχε ταπεινώσει τὰ μέγιστα τὴν Γερμανίαν.

ια') Η Ρωσία μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον.

Μεγάλην ὠφέλειαν ἐκ τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου ἔλαβε καὶ ἡ Ρωσία, ἥτις συνδεθεῖσα διὰ κρυφίας συνεννοήσεως πρὸς τὴν Πρωσσίαν, ἠμπόδισε τὴν Αὐστρίαν τοῦ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Γαλλίας· αὐτὴ δὲ διαρκοῦντος τοῦ πολέμου ἀπηλλάγη ἀπὸ τῶν τα-

πεινωτικωτάτων ὅρων τῆς Παρισινῆς συνθήκης, ἀπὸ τοῦ ὅρου δηλονότι τοῦ ἀπαγορεύοντος νὰ διατηρῇ στόλον εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν καὶ νὰ ὀχυρώνῃ τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν ταύτην παράλιά της. Ἡ Ρωσία ἐκήρυξεν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ εἰς τὰς μεγάλας Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ὅτι δὲν ὑποτάσσεται πλέον εἰς τὸν ὅρον τοῦτον. Ὁ ἀπότομος οὗτος τρόπος ἐξέπληξε μὲν τὰς κυβερνήσεις, ἀλλ᾽ οὐδεμία τούτων ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας· ἡ Γαλλία ἔκειτο νικημένη καὶ παλαίουσα ἀγῶνα περὶ ζωῆς καὶ θανάτου· ἡ Πρωσσία ὑπεστήριζε τὴν Ρωσίαν· οὕτω δὲ καὶ αἱ ἄλλαι Δυνάμεις ὑπεχρεώθησαν νὰ συναινέσουν εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς Ρωσίας καὶ διὰ Συνδιασκέψεως τῶν πρέσβεων εἰς Λονδῖνον (κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1871) κατήργησαν τὸν ὅρον ἐκεῖνον τῆς Παρισινῆς συνθήκης.

Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἔγειναν κύριοι τῆς Ρώμης, ἀφοῦ ἡ Γαλλία ἠναγκάσθη πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐδάφους της ν᾽ ἀνακαλέσῃ τὸν εἰς Ρώμην στρατὸν τῆς κατοχῆς. Οὕτω δὲ ὁ Ἰταλικὸς στρατός, μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τοῦ παπικοῦ στρατοῦ, κατέλαβε τὴν Ρώμην (20 Σεπτεμβρίου 1870), ἡ ὁποία ἔγεινεν ἔκτοτε ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, καὶ οὕτω συνεπληρώθη ἡ ἕνωσις τῆς Ἰταλίας.

ιϐ´) Ἡ τριπλῆ συμμαχία καὶ ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877—1878.

Ἡ Ρωσία ὅπως πρὸ τοῦ πολέμου οὕτω καὶ μετὰ τὸν πόλεμον διετήρει φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τὴν

Γερμανίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Αὐστρία, ἡ ἀπὸ τοῦ 1866 μέχρι τοῦ 1870 ζητοῦσα περίστασιν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν Πρωσσίαν, μετὰ τὰς πρωτοφανεῖς ἐπιτυχίας τῆς δυνάμεως ταύτης ἐφάνη πρόθυμος νὰ συνάψῃ φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὴν νέαν Γερμανίαν. Ἡ Γερμανικὴ πολιτική, τὴν ὁποίαν διηύθυνε πάντοτε ὁ εἰς πρίγκιπα προαχθεὶς Βίσμαρκ, ἔσπευσε νὰ ἑνώσῃ εἰς φιλικὸν σύνδεσμον τὰς τρεῖς αὐτοκρατορίας, Γερμανίαν, Ρωσίαν καὶ Αὐστρίαν, διὰ νὰ ἀπομονώσῃ τὴν Γαλλίαν. Ἕνεκα τῆς τοιαύτης τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων συμμαχίας, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς Ρωσίας ἀπὸ τῶν ταπεινωτικῶν ὅρων τῆς Παρισινῆς συνθήκης, καὶ ἡ θέσις τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν Δύσιν ὑψώθη πάλιν καὶ ἐνισχύθη. Οὕτως ἠδυνήθη αὕτη μετά τινα ἔτη, τὸ 1877, νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας.

Ἀφορμὴ τοῦ πολέμου τούτου ἦτο ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ Βοσνίας, ἀρχίσασα τὸ 1875, καὶ ὁ ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἐπελθὼν τὸ ἑπόμενον ἔτος πόλεμος τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ πρὸς τούτοις ἡ τότε γενομένη ἐπανάστασις εἰς Βουλγαρίαν, ὅτε ἐξηρεθίσθησαν οἱ ἐντόπιοι Τοῦρκοι καὶ προέβησαν εἰς σφαγάς, αἱ ὁποῖαι συγκινήσασαι τὴν Εὐρώπην καὶ μάλιστα τὴν εἰς Ἀγγλίαν κοινὴν γνώμην ἔδωκαν εἰς τὴν Ρωσίαν ἀφορμὴν πολέμου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Τουρκίᾳ ὁ ἀπὸ τοῦ 1861 βασιλεύων Σουλτᾶνος Ἀβδοὺλ Ἀζίζ, ἀδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀβδοὺλ Μεδζίτ, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ θρόνου διὰ συνωμο-

σίας καὶ ἐφονεύθη. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἀνεψιός του, υἱὸς τοῦ Ἀβδοὺλ Μεδζίτ, Μουρὰτ Ε' μετὰ τριῶν μηνῶν βασιλείαν ἀπεμακρύνθη τοῦ θρόνου ἕνεκεν ἀσθενείας καὶ ἀνῆλθεν εἰς αὐτὸν (κατ' Αὔγουστον τοῦ 1876) ὁ Χαμὶτ Β'.

Ὁ πόλεμος οὗτος ἀρχίσας κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1877 διήρκεσεν ἕνδεκα μῆνας, αἱ δὲ πολεμικαὶ πράξεις ἐγένοντο καὶ εἰς Εὐρώπην καὶ εἰς Ἀσίαν. Ἐπολέμησαν δὲ μετὰ τῆς Ρωσίας ἐναντίον τῆς Τουρκίας, τὸ Μαυροβούνιον, ἡ Σερβία (ἐκ νέου) καὶ ἡ Ρωμουνία. Οἱ Ρῶσοι μετά τινας κατ' ἀρχὰς ἀποτυχίας ἐφάνησαν νικηταὶ καὶ εἰς Ἀσίαν, ὅπου ἐκυρίευσαν τὰ περίφημα φρούρια Ἀρδαχὰν καὶ Κάρς, καὶ εἰς Εὐρώπην, ὅπου διαβάντες τὸν Αἷμον ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπέβαλαν εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης, πλὴν ἄλλων, ὅλη σχεδὸν ἡ Μακεδονία καὶ μέγα μέρος τῆς Θράκης ἀπετέλει Βουλγαρικὸν κράτος. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία μετ' ἀπειλῆς πολέμου διεμαρτυρήθη καὶ ὑπεχρέωσε τὴν Ρωσίαν νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς Εὐρώπης τὴν συνθήκην. Οὕτω δὲ συνεκροτήθη τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου, ὅπου οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἓξ μεγάλων Δυνάμεων καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Τουρκίας συνωμολόγησαν τὴν Βερολίνιον συνθήκην τὴν ἀποτελοῦσαν καὶ σήμερον ἔτι τὴν βάσιν τοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν πολιτικοῦ καθεστῶτος.

Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Ρωσία ἔλαβε σπουδαίαν ἔκτασιν γῆς εἰς Ἀσίαν μετὰ τῶν ὀχυρῶν

φρουρίων Ἀρδαχάν, Κάρς, Βατούμ, καὶ πολεμικὴν ἀπόζημίωσιν, τῆς ὁποίας τὸ ὑπόλοιπον ἐξακολουθεῖ νὰ πληρώνῃ ἡ Τουρκία κατὰ ἐτησίας δόσεις· ἡ Ρωμουνία ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος, ἐπίσης δὲ ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον (ἡ Ρωμουνία καὶ ἡ Σερβία μετ' ὀλίγον ἐκηρύχθησαν βασίλεια). Ἡ Μακεδονία ἀπεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν· μέρος τῆς Θρᾴκης (τὸ βόρειον) ἀπετέλεσεν αὐτόνομον ἐπαρχίαν, τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν· ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ Αἵμου καὶ τοῦ Δουνάβεως κειμένη χώρα, ἡ Βουλγαρία, ἔγεινεν ἡγεμονία ὑποτελὴς εἰς τὸν Σουλτᾶνον· ἀλλὰ μέρος τῆς Βουλγαρίας ταύτης (ἡ Δόβρουτσα) ἐδόθη εἰς τὴν Ρωμουνίαν διὰ νὰ ἀποδώσῃ αὕτη εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων (1855) ἀφαιρεθὲν ἀπ' αὐτῆς παρὰ τὸν Δούναβιν ἔδαφος, τὸ ὁποῖον ὅμως ἡ Ρωμουνία ἠναγκάσθη ὕστερον ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν Ρωσίαν. Εἰς τὴν Αὐστρίαν ἐδόθη τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ στρατιωτικῶς τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην. Εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἐδόθη μικρὸν μέρος τῆς Ἑρζεγοβίνης, ὡς καὶ μικρὸν μέρος τῆς ἄνω Ἀλβανίας, μικρὸν δὲ μέρος τῆς Βουλγαρίας ἐδόθη εἰς τὴν Σερβίαν. Ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία προσεκλήθησαν νὰ μεταρρυθμίσουν τὰ ὅριά των παραχωρουμένης εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου μέχρι τοῦ Καλαμᾶ. Ἀλλ' ἡ παραχώρησις ἔγεινε μόλις μετὰ τρία ἔτη (1881), καὶ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Θεσσαλίαν (πλὴν τῆς Ἐλασσῶνος) καὶ εἰς μικρὸν μέρος τῆς Ἠπείρου.

ιγ') Τὰ μετὰ τὴν Βερολίνιον συνθήκην.

Συγχρόνως σχεδὸν πρὸς τὴν Βερολίνιον συνθήκην συνωμολογήθη μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας ἡ περὶ Κύπρου σύμβασις, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Κύπρος περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἀγγλίας· ἡ Ἀγγλία ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπερασπίσῃ ἐναντίον τῆς Ρωσίας τὰς ὑπολειπομένας Ἀνατολικὰς κτήσεις τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ 1879 ἐπελθούσης ψυχρότητος εἰς τὰς Ρωσογερμανικὰς σχέσεις συνωμολογήθη συμμαχία ἀμυντικὴ μεταξὺ Γερμανίας καὶ Αὐστρίας ἐναντίον τῆς Ρωσίας.

Τὸ 1881 ἡ Γαλλία, ἐπὶ προφάσει ἐκστρατείας κατὰ φυλῆς λῃστρικῆς εἰς Τύνιδα, κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν χώραν ταύτην, ἐναντίον τῶν διαμαρτυρήσεων τοῦ Σουλτάνου, καὶ διατηρεῖ αὐτὴν μέχρι σήμερον.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, φονευθέντος ὑπὸ ἀναρχικῶν συνωμοτῶν τοῦ Τσάρου Ἀλεξάνδρου Β', ἀνῆλθεν εἰς τὸν Ρωσικὸν θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος Γ'.

Τὸ 1882 ἡ Ἀγγλία, ἐπωφελουμένη ἐκ τῆς εἰς Αἴγυπτον στάσεως τοῦ Ἀραβῆ, κατέλαβε στρατιωτικῶς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέχει μέχρι σήμερον.

Τὸ 1884 ἡ Γαλλία προσήρτησεν εἰς τὸ Ἀσιατικὸν αὐτῆς κράτος τὸ Τογκῖνον.

Τὸ 1885 διὰ στάσεως εἰς Φιλιππούπολιν ἐξεδιώχθη ὁ διοικητὴς τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ ἡ χώρα αὕτη ἐκήρυξε τὴν ἕνωσίν της μετὰ τῆς Βουλ-

γαρικῆς ἡγεμονίας. Ἐκ τούτου προῆλθε πόλεμος μεταξὺ Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνικήθησαν οἱ Σέρβοι. Τὸ αὐτὸ γεγονὸς ἐπροκάλεσεν ἐπιστράτευσιν εἰς Ἑλλάδα, ἀλλ' ὁ πόλεμος ἠμποδίσθη διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν στόλων τινῶν τῶν μεγάλων Δυνάμεων (τὸ 1886).

Τὸ 1888 ἀπέθανεν ὁ γηραιὸς Γερμανὸς αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α' καὶ μετὰ τρίμηνον βασιλείαν τοῦ ἀσθενοῦντος υἱοῦ αὐτοῦ Φρειδερίκου Γ' καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸν Πρωσσικὸν καὶ Γερμανικὸν θρόνον ὁ Γουλιέλμος Β'.

Τὸ 1891 ἔγεινε προσέγγισις μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ρωσίας, ἡ ὁποία κατὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη ἐπέφερεν ὁριστικὴν μεταξὺ τῶν κρατῶν τούτων συμμαχίαν, τὴν λεγομένην διπλῆν.

Τὸ 1894 ἀπέθανεν ὁ Τσάρος Ἀλέξανδρος Γ' καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικόλαος Β'.

Τὸ 1895 ἀπόπειραι στάσεων εἰς Ἀρμενίαν ἐπροκάλεσαν σφαγὰς Ἀρμενίων ἐν Κωνσταντινουπόλει, αἱ ὁποῖαι ἐπανελήφθησαν καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὰς Ἀσιατικὰς ἐπαρχίας χωρὶς νὰ ἐπιφέρουν τὴν ἐνεργὸν διαμαρτύρησιν ἢ ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῶν Ἀρμενίων.

Τὸ σχέδιον τῶν εἰς τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν μεταρρυθμίσεων, τὸ ὁποῖον αἱ Δυνάμεις ἐζήτουν νὰ ἐφαρμόσουν εἰς Τουρκίαν ἐξ ἀφορμῆς τῶν σφαγῶν τούτων, ἐναυάγησεν ἕνεκα τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1897 νέων περιπλοκῶν τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, ἐκ τῶν ὁποίων

προῆλθεν ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897.

Τὸ 1898 ἐξερράγη ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως τῆς νήσου Κούβας πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἱσπανίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἱσπανία ἡττηθεῖσα ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ τῆς Κούβας καὶ νὰ παραχωρήσῃ ὅλας σχεδὸν τὰς ὑπολειπομένας κτήσεις της εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὡς καὶ τὰς Φιλιππίνας νήσους, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Τὸ 1899 οἱ Ἄγγλοι εἰσεχώρησαν νικηφόροι εἰς τὸ Σουδάν, καταλύσαντες τὸ κράτος τοῦ διαδόχου (Χαλίφα) τοῦ Μάγδη. Τὸ αὐτὸ ἔτος περιεπλάκησαν εἰς τὸν κατὰ τῶν Βόερς τοῦ Τράνσβααλ καὶ τῆς Ὀράγγης εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν πόλεμον, ὅστις διαρκεῖ ἔτι καὶ κατὰ τὸ 1900, στραφεὶς ὁριστικῶς ὑπὲρ τῶν Ἄγγλων.

Τὸ 1899 ὁ Τσάρος Νικόλαος Β' συνεκάλεσεν ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου εἰς μεγάλην περὶ εἰρήνης Σύνοδον ἐν Ἄγῃ τῆς Ὀλλανδίας. Ἡ Σύνοδος ἀφοπλισμοῦ ἔλαβε γενικάς τινας ἀποφάσεις ὑπὲρ τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Τὰ πρακτικὰ τῆς Συνόδου ἐπεκυρώθησαν τῷ 1900.

Τὸ 1900 μέγα εἰρηνικὸν ἔργον, ἡ παγκόσμιος Ἔκθεσις τῶν Παρισίων πανηγυρίζει τὸ τέλος τοῦ 19ου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Ὁ εἰκοστὸς αἰών, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσερχόμεθα, παραλαμβάνει ἀπὸ τὸν 19ον αἰῶνα πολλὰ ἐκκρεμῆ ζητήματα. Ἓν τῶν σοβαρωτέρων καὶ σημαντικωτέρων εἶναι τὸ ζήτημα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀποικισμῶν.

Τὰ μεγάλα κράτη αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην ἐπεκ-

τάσεως πέραν καὶ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης. Ἡ μεγάλη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας κατὰ συνέπειαν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἐφευρέσεων τοῦ λήγοντος αἰῶνος, καὶ αἱ αὐξανόμεναι ἀπαιτήσεις τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἕνεκα τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος, ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἀναγκάζουν τὰς μεγάλας δυνάμεις νὰ στρέφουν τὰ βλέμματα πρὸς ἄλλας ἠπείρους, ἰδίως πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς τὰ παράλια καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς. Ἀνεφέραμεν ἤδη ἐν συντόμῳ διάφορα παραδείγματα τῶν τοιούτων ἀποικιακῶν κατακτήσεων διαφόρων Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Σήμερον δὲ παριστάμεθα μάρτυρες τοῦ εἰς τὴν νότιον Ἀφρικὴν πεισματώδους πολέμου μεταξὺ τῶν Ὁλλανδῶν ἐκεῖ ἀποίκων καὶ τῆς Ἀγγλίας, τῆς ὁποίας ἡ νίκη θὰ συνεπιφέρῃ τὴν αὔξησιν τῶν μεγάλων ἤδη Ἀφρικανικῶν της κτήσεων. Εἰς δὲ τὴν Κίναν, ἡ ἐπέκτασις τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐπιρροῆς, ἡ διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἡ ἐπιδίωξις μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἐμπορικῶν ἢ δημοσίων ἔργων ἀφύπνισαν τὴν ἀντιζηλίαν καὶ τὸ μῖσος τῶν ἐγχωρίων, καὶ ἐπέφεραν τὰς περιπλοκὰς αἱ ὁποῖαι ἀπέληξαν εἰς τὸν συνασπισμὸν τῶν πολιτισμένων κρατῶν ἐναντίον τῆς Κίνας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλαι αἱ μεγάλαι δυνάμεις ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀπόκτησιν χωρῶν εἰς Ἀσίαν ἢ εἰς Ἀφρικήν, αἱ τοιαῦται ἐπιχειρήσεις, ἕνεκα τῶν συγκρουομένων Εὐρωπαϊκῶν συμφερόντων, περιέχουν τὸν κίνδυνον περιπλοκῶν καὶ διανοίγουν νέους ὁρίζοντας διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μέλλοντος.

ιδ') Ἡ Ἑλλὰς 1850—1900.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος συγκεφαλαιοῦται εἰς τὰ ἑξῆς :

Τὸ 1854 κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἔγεινεν ἐπανάστασις εἰς Θεσσαλίαν καὶ Ἤπειρον, ὑποστηριζομένη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ κατεστάλη ὑπὸ τῶν Ἀγγλογάλλων διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ Πειραιῶς.

Τὸ 1861 ἔγεινε μεταπολίτευσις διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ὄθωνος καὶ τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας.

Κατὰ τὰ ἔτη 1862 καὶ 1863 ἐθνικὴ συνέλευσις συνελθοῦσα ἔδωκε νέον σύνταγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξέλεξε βασιλέα τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐκ τῆς Δανικῆς δυναστείας (Χόλσταϊν Σόνδερβουργ Γλύκσβουργ) ἡγεμονόπαιδα Γεώργιον.

Τὸ 1866 ἐξερράγη ἐπανάστασις εἰς Κρήτην διαρκέσασα μέχρι τοῦ 1869. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1868 ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἐπέφερε τὴν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος διακοπὴν σχέσεων. Ἀλλ' ὁ ἀπειλούμενος πόλεμος ἀπεσοβήθη διὰ τῆς Συνδιασκέψεως τῶν Παρισίων (1869).

Τὸ 1881, μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, προσετέθη ἡ Θεσσαλία καὶ μικρὸν μέρος τῆς Ἠπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ 1885 ἡ ἕνωσις τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας ἐπροκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ

Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν Ἑλληνικῶν παραλίων ἀφώπλισε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀποκατέστησε τὴν εἰρήνην.

Τὸ 1892 ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ κράτους ἐδεινώθη τόσον, ὥστε ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἐλαττώση εἰς 30 $^0/_0$ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δημοσίου χρέους.

Τὸ 1897 ἡ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου ἤδη ἔτους δεινωθεῖσα τῶν πραγμάτων κατάστασις εἰς Κρήτην ἐδεινώθη ἔτι περισσότερον καὶ ὑπεχρέωσε τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ πέμψη στόλον καὶ στρατὸν εἰς τὴν νῆσον καὶ νὰ κηρύξη τὴν προσάρτησίν της. Κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης ἐπῆλθεν ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος. Αἱ ἧτται τῆς Ἑλλάδος ἐπέβαλαν εἰς αὐτὴν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν καὶ παραχώρησιν τινῶν στρατηγικῶν θέσεων κατὰ τὰ ὅρια. Ἐγκατεστάθη δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Εὐρωπαϊκὸς ἔλεγχος διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν δημοσίου χρέους. Οὐχ ἧττον ἡ Κρήτη διὰ τῶν ἰσχυρῶν ἐνεργειῶν τεσσάρων Δυνάμεων, Ἀγγλίας, Ρωσίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας, ἔγεινεν αὐτόνομος πολιτεία.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Εἰς σελ. 78, στίχ. 7ον ἀντὶ 1861 γράφ. 1862

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΗΝΙΑΙΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1900.

1. **Ὁ Οὐρανός**, ὑπὸ τοῦ καθ. *Δ. Αἰγινήτου* (ἔκδοσις Γ').
2. **Ἡ Ἐκκλησία μας**, ὑπὸ *Δ. Μπαλάνου*, **Π. Θ.** (ἔκδ. Β').
3. **Ἡ Γῆ τοῦ πυρός**, ὑπὸ *Δ. Βικέλα* (ἔκδ. Β').
4. **Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ σῶμα του**, ὑπὸ *Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου* (ἔκδ. Β').
5. **Τὰ ὠφελιμώτερα πτηνὰ τῆς Ἑλλάδος**, ὑπὸ τοῦ καθ. *Ν. Χ. Ἀποστολίδου.*
6. **Ὁ Στρατιώτης**, ἐκ τῶν τοῦ de Amicis ὑπὸ *Χ. Ἀννίνου.*
7. **Ὁ Ὑλικὸς κόσμος**, ὑπὸ τοῦ καθ. *Α. Δαμβέργη.*
8. **Τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου**, ὑπὸ *Ε. Λυκούδη.*
9. **Ὁ Μικρὸς Πλούταρχος**, *Δ. Μελᾶ*. Μέρος Α'.
10. **Ἡ Εὐρώπη** *κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα*, ὑπὸ τοῦ καθ. *Π. Καρολίδου.*

Θὰ ἐκδοθῶσιν ἔτι ἐντὸς τοῦ 1900

11. **Ὁ Κὺρ Σῖμος**, κατὰ τὸ Γαλλικόν, ὑπὸ τῆς Κας *Α. Ο.*
12. **Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν**, ὑπὸ *Χ. Τσούντα.*

ΛΕΠΤΑ 30

ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1901

ἡ τιμὴ τῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου ὡρίσθη εἰς λεπτὰ 40 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ 40 ἑκατοστὰ τοῦ χρ. φράγκου διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Ἡ δὲ ἐτησία συνδρομὴ διὰ τὰ 12 βιβλία ὡρίσθη εἰς δραχμὰς 4 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ 4 χρ. φράγκα διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Παρακαλοῦνται οἱ ἁπανταχοῦ συνδρομηταὶ ὅπως φροντίσωσι περὶ ἐγκαίρου ἀνανεώσεως τῆς συνδρομῆς των διὰ τὸ 1901 ἵνα μὴ διακοπῇ ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τῶν βιβλίων.

Γραφεῖα Συλλόγου 4 ὁδὸς Πινακωτῶν.